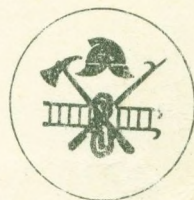

HAGYKANIZSAI HONISMERETI FÜZETEK

2

Dr. Tolnai Sándor:
A tűz elleni védekezés Nagykánizsán
1690-től 1938-ig

50
68

A TŰZ ELLENI VÉDEKEZÉS NAGYKANIZSÁN 1690-TŐL NAPJAINKIG

Helytörténeti dolgozat

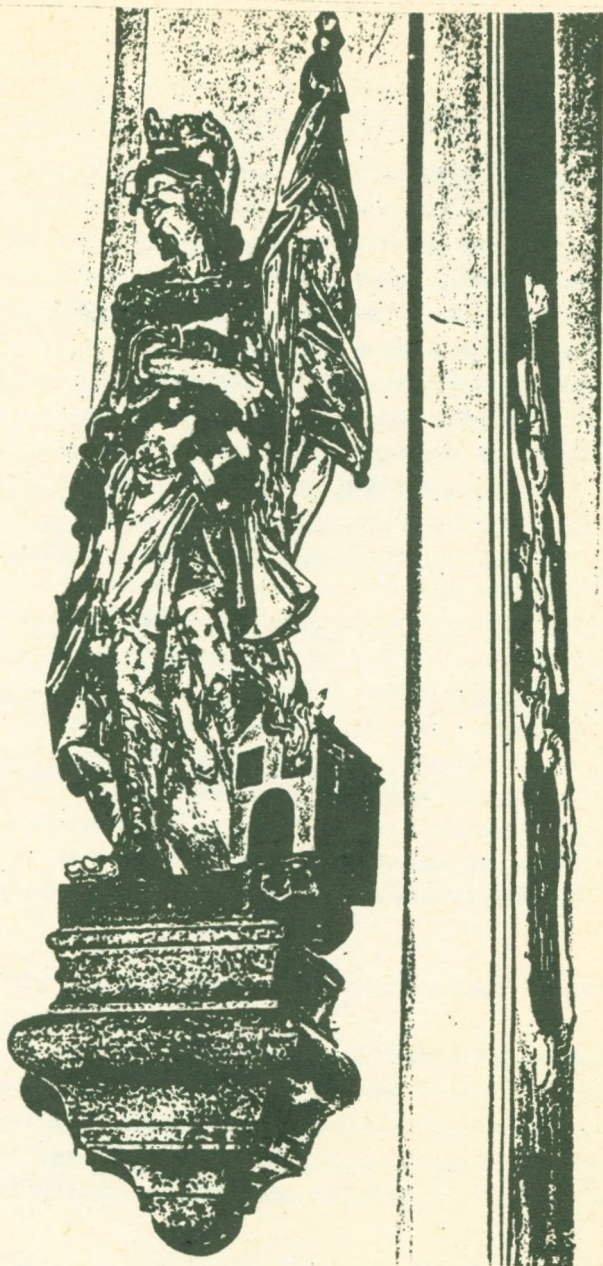
Készítette: Dr. Tolnai Sándor

Városi-Jarosi Könyvtár

190504

Nagykanizsa

Szent Flórián szobra a nagykanizsai Alsó-templóban

E L Ő S Z Ó

Fiatal tűzoltóként 1981-ben kerültem Nagykanizsára. Tevékenységem során egyre több emberrel, intézménnyel ismerkedtem meg, eseményeket éltem át és régiékről szereztem tudomást.

Fokról-fokra érdeklődőbbé váltam a város jelene, majd a múltja iránt. Nagykanizsát szeretem, boldog vagyok, hogy polgárává fogadott.

Törlesztendő ezért a településnek és egyúttal munkaterületemnek is, kezdtem tájékozódni, anyagot gyűjteni a helyi tűzoltó múltról.

A múzeumi, könyvtári anyagok, hírlapok, régi könyvek, okiratok, szabályzatok kutatása során és a ma élő idős emberekkel való elbeszélgetés alatt szinte megéltem a város régi életének napjait. Szép ajándékként pótolta ez engem az aprólékos munkáért.

Természetesen nem alkotás a téma feldolgozása, hiszen csak tényszerű adatok gyűjtéséről és csoportosításáról van benne szó.

Megtiszteltetésnek tartottam, hogy Barbarits Lajos helyi hírlapszerkesztő, várostörténet író és Lendvai Anna kutató nyomain a város tűz elleni védekezésének történetét napjainkig összefoglaltam.

Bizonyára a település lakóinak a török idők alatt és előtt is gondot okozhatott a pusztító tűz, de abból az időből pontos ismereteket szerezni meghaladta volna lehetőségeimet.

Nem férhetett a dolgozatba azoknak a tüzeseteknek a részletes értékelése sem, amelyekről elég sok hír maradt fenn.

Ezek előrebecsátása után az olvasóra bízom az anyagot.

N a g y k a n i z s a, 1988 július 13.

Dr. Tolnai Sándor

A TŰZ ELLENI VÉDEKEZÉS NAGYKANIZSÁN 1690-TŐL NAPJAINKIG

Kanizsa várának a töröktől való visszavétele körüli időben a város mai szemmel teljesen falusias képet mutathatott. Elenyésző épület készült téglából. Sajnos a további építkezésekhez a gyakran várfalak bontásából szerezték az anyagot. A házakat tehát zömmel vályogból, fából, anyaggal tapasztott gallyakból készítették, majd szalmával, on. zsuppal, esetleg náddal fedték be. Az utcák ekkor aránytalanul hosszsan elnyúltak, összekötő utak nem voltak, tűz esetén emiatt a kerítésekben, szűk átjárókon át igyekeztek a kárhelyet megközelíteni. A házsorok zsúfoltak voltak, lehetővé tették az éghető tetőhéjazaton a gyors tűzterjedést. Az utcák feneketlenül sárosak, nyáron porosak.

Az akkori életmód mellett, a házakban lévő tűzhelyek, vagy a füsttel kirepülő szikra gyakran okozott tüzet. Kedvezőtlen, szeles idő esetén szinte évente égtek le utcásorok, utcarészek vagy akár városrészek.

A városi társadalom a szerveződés alacsony fokát élte.

A helyi igazgatás és spontán tevékenység korszaka 1690-1871

A város módosabb polgárai közül képviselőket jelöltek ki, akik a városi tanács tagjai lettek.

A városi önkormányzatba választott képviselők feltehető javaslatára időnként városi szabályrendeletekben intézkedtek a tűzoltás szervezésére és a megelőzési feltételek biztosítására. A közösség érdekében igyekeztek egységessé tenni a tűzvédelmi tevékenységet is sok más közérdekű feladat mellett, vagy azzal összefüggésben.

Az iparosok szakmák szerinti céhekbe tömörültek. Ezek adták a szervezhetőség első feltételét. Az első tűzvédelmi szakemberek a kéményseprők voltak.

A helyzetből adódóan a megvalósításhoz természetesen kevés volt ez a háttér. A tüzesetek azóta is váratlanul keletkeznek, eltérő helyeken, más-más módon, területen, időjárási körülmények között. Így aztán ténylegesen a lakosság spontán beavatkozásaira derült fény a vizsgálat alatt.

Az első nagykanizsai tűzvédelmi szabályozás 1690. VI. 15-éről maradt ránk.

Városképviseleti házszabályok között négy pontban foglalták össze a tűzmegeelőzési, létesítési és tűzoltási teendőket :

- " 8. A fából és anyagombócokból készített kéményeket büntetés terhé mellett le kell bontani, és helyettük téglából falazott kéményt kell építeni.

9. A városi bizottságoknak a házakat havonta házról-házra járva gondosan át kell vizsgálnia, valamennyi tűzhelyet és kéményt meg - szemlélnie és ahol tűzveszély áll fenn, annak elhárítására intézkedniük kell. A szabálysértőket pontosan fel kell jegyezniük és mások számára elrettentő példaként és tanulsággul szolgáló módon alaposan meg kell büntetni.

10. Közzé kell tenni, hogy mindenki a házában tartson egy jó létrát, kapacsot, továbbá olyan edényt, amelyben tűzvész esetében vizet tud hordani, és esetleges tűzvész alakalmával (melytől a Mindenható Úristen mentsen meg bennünket) a tűzjelzés elhangzása után ki-ki az ilyen vagy olyan tűzoltó-felszereléssel együtt büntetés terhe mellett a tűz helyszínére köteles vonulni, ahol a városbíró vagy a városi tanács egyéb tagjaitól (akik ugyanakkor valamennyien idővesztés nélkül kötelesek a tűz helyszínére vonulni és ott a megfelelő rendről gondoskodni) a tűzvész elhárítására higgadt szóval utasítást kap majd.

11. A városi tanács nevezzen ki a belvárosba és a külterületekre néhány éjjeliőrt, aki nemcsak éjjel köteles a város meghatározott pontjain az órákat hangosan hirdetni, emellett házról házra szorgalmasan járva figyelni, hogy nem észlelnek-e tüzet, nem dőlt-e le valamely fedélszék, nem törtek-e be valamely házba és nem loptak-e el valamilyen ingóságot, hanem nappal is, amikor erős szélvész kerekedik, hogy megfelelő gondot fordítanak-e a tűzre, és erre köteles a polgárok figyelmét felhívni."

(A szabályokat eredetileg német nyelven fogalmazták meg.)

Még 1690 nyarán a városi tanács kéményseprőt fogadott fel idegenből, akinek feladata lett, hogy a tűzcomissariusok mellett havonta megvizsgálja a kéményeket és szükség szerint a tisztítást elvégezze.

Az 1722. 11. 23-án alkotott városi szabályrendelet 16. és 17. pontja érintette a tűzvédelmet:

- télvíz idején 15 naponként, tavasszal és nyáron, havonként kötelesek a kiküldött biztosok a konyhai tűzhelyeket és kályhákat megvizsgálni, továbbá büntetést helyez kilátásba, ha a háznál nem tárolnak vizet.
- A város háznál, illetőleg két másik helyen létráknak és tűzoltó csáklyáknak, kapocsoknak kell lenni készenlétbe letéve. " Az első, aki elviszi, húsz dénár, a második tíz, és a többi öt dénárt kap a város pénztárából."

Igy biztatták a polgárok a segítségnyújtásban való gyors közreműködésre. Bátran következtethetünk ebből és a későbbi szabályozásból, tűzeseti leírásokból, hogy az akkori polgártársaink, hasonlóan a jelenkorhoz, vonakodtak helyi kistársadalmuk érdekében fáradni.

A fejlődéssel járt hogy a XVIII. század első felében hazánkban is követve a nyugat-európai tapasztalatokat - kifejezetten csak a tűzvédelemmel foglalkozó és már nem vegyes tartalmú szabályrendeletek készültek. Kanizsa városa nem elsőként, de a többi magyar városhoz viszonyulva időben, 1755. 11. 3-án adta ki a Tűzvédelmi Rendszabályt.

Feuer Ordnungs
 Instruction
 die
 Kanisaner Stadt
 Anno 1755

Letlari szám: 42/1748

Anno 1755. Die 1. January Kanisai Városban tűz támadáskor kiki mint alkalmaztassa magát annak rendi és minémő eszközök szerzettessenek holy tartassanak eképpen

Specificatione.

- 1. Azon kanisai városban lakók mindenkivül, mely városban melköl, misely a tűznek jelle, hi nah felve verőre halja, akormat hon, hon negy kintül alatt meg jelemvő, is ha kinek en ilk, vagy meggedik hon, s edgy a hon a tűz kerekje ne hongya, hanem a tűznek oltás kintülre edgy halul legyen.
- 2. A városban minden háznál a tűznek meg je is a kősege mensül jobban ledi, vagy edgy halul mindenkivül a tűz meg je, vagy edgy halul a tűz, s edgy a tűznek oltás, hogy valók a városban, s edgy ott nem lennien. Hon nőtül főtök; Edgy.
- 3. A városban minden háznál a tűznek meg je, s azok, melyek hűs len, egyik a városban a tűznek, másik a külső városban egyik a tűz, s mindenkivül allyn tűz, s edgy a tűznek oltás, hogy valók a városban, s edgy ott nem lennien. Hon nőtül főtök; Edgy.
- 4. A városban minden háznál a tűznek meg je, s azok, melyek hűs len, egyik a városban a tűznek, másik a külső városban egyik a tűz, s mindenkivül allyn tűz, s edgy a tűznek oltás, hogy valók a városban, s edgy ott nem lennien. Hon nőtül főtök; Edgy.

A 16 pontos instrukció emígyen szólt :

Feuer Ordnungs Instruction die Kanisaner Stadt 1755.

" Anno 1755. Die 1. January Kanisai Városban Tűz támadáskor kiki mint alkalmaztassa magát annak rendi és minémő eszközök szerzettessenek holy tartassanak eképpen

Specificaltatik .

1. Ezen Kanizsai Városban lakozó minden gazda ember személyi válogatás nélkül, mihelyt a tűznek jelét, hírit, harangnak félre verését hallja, azonnal, Huszonnégy forént büntés alatt meg is jelennyék, és ha kinek csak harmadik vagy negyedik szomszédgyában nincs a tűz, semmi partékáját ne hordgya, hanem a tűznek oltására a kívántató eszközökkel siessen.
2. A Város Birája Esküttyejvel a tűznél meg is jelennyék és a Kösséget mentül jobban lehet, úgy dirigállyák, kivált minden Czéhnek Czéh-mestere vagy substimmusa, úgy az Attya, és szolgáló mesterek ott legyenek, hogy az alattvalókat dirigálhassák, és kik ott nem lennének azok connotáltassák. És így.
3. A Város szerezen husz Tűz Lajtorgyát és azoknak csinyáltassék két szin, egyik a belső városban a piarcz körül, a másik a külső városi egyik és mindenikében állyon tíz-tíz lajtorja. Kilenc csak olly hosszúságú, aki az közönséges házokat érje föll. A tizedik pedig olly hosszú, hogy mind a vendégfogadót, mind más két rendü házokat föll érhesse, melyeket a tűzhöz vinnyi és vélek ott segítnyi tiszt kötelessége lészen a Takács és Csizmadia Czéhnek.
4. Tűzcsáklya is légyen husz nagy, közép és kicsin szerő, mellynek hasonlón fele a külső városban, fele a belsőben állyon, kikket a Szabó Czéh tartozik a tűznél meg jelennyi és kitélyhető tellyes erejébül segéttenyi.
5. Kézben való föcskendő is vettessék husz, hogy mind a külső városban, mind a belsőben tíz-tíz lehessen, és azokat kovács, bognár, esztergályos, és szitás czéh oltalmazza tűznek tovább menésit és ajtóknak padlásoknak be égéssít.
6. Minthogy a tüzet megh folytanyi vizes pemetekkel igen lehet, azirt harmincz legyen és azokat Szücs, Szijártó, Lakatos czéh és akármi nével nevezendő czéhben levő mesterek legyenek oltalmazzák az ép házakat, kik a tűz körül vadnak kivált melly félre a tüzet fúja a szél hogy a le essedő tűzes kanócokat azokkal el ojtthassák, verhessék .

7. A varga és gombkötő czéhek vízmerő horgokkal és vödörrel tartoznak a tűzhöz közel lévő kutak és tóknál jelen lennyi és megh szűnés nélkül vizet mernyi.
8. Tiszlér, képiró és faragó úgy a gerencsér czéh vízholdó sajtárokkal a tűzhöz vizet hordanyi obligáltatnak.
9. Mint hogy a nagy vízfűcskendő, magas és szoros szegletes, igen hasznos és nagyon szükséges az is csinnyáltassék, melyre a mészárosok és sövegjártók fognak gondot viselni, az tűznél is véle szorgalmatosan dolgozni, annak sípját dirigálni.
10. A czéhbeli, úgy más paraszt ácsok és fa művesek és ezekhez hasonlók fejszékekkel mennyenek az oltalomra.
11. A köznép pedig akár férfiu akár pedig asszony nép légyen mind csak sajtárokkal és vödörrel jelennyenek megh nagy büntetés alatt az előll járókra halgatván.
12. A gazdák minden kuthoz egy nagy sajtárt, kádat avagy válót helyezzenek, akiben mindenkor víz állyon, négy kutnál pedig, a legalkalmasabb helyen négy öreg kádat tarcson a város vízzel mindenkor teli és az olly csúsztató fákon, hogy mindjárt reá lehessen akár lovakat akár ökröket fogyni azokon a tűzhöz vinnyi, kikkel aki legelső lészén a tűznél 4 forént, a második 3 for. a harmadik 2 for. a negyedik 1 for. jutalmat, vagy annyi erő bort viszen, és azt a füzeti megh, kinek házánál támad a tűz, ezen kádakhoz való fát pedig magunk adatunk a városnak.
13. A mostanyi tókon kívül aholy alkalmas helyek vadnak az uczákon több tókat ásattassanak, hogy annyival alkalmatossabb lehessen a tűznek oltása.
14. Ha ki pedig a tűzre nem vigyáz, és oly alkalmatlan háza vagyon, kiben könnyen kigyulladhat, az ollyan háznak fölépítettésére azon gazda admoráltassék és ha esztendő forgása alatt meg nem építi, az ollyan házat megbecsülvén, bizvást más olyannak aki megépíti, a böcsü való árát le tévén örökössen oda adni lehessen.

15. A városi bíró minden holnapban az egész várost meg vizsgálta, maga is megnézte, hogy olyan tisztátalan füstös félő konyha, vagy kemence találtak, le veresse, és primó admoráltassa, ha második vizitációban úgy találtak ez a ház, pálcza ütással meg megbüntessék, ha pedig harmadszor is úgy camperiáltak 24 foréntot is rajta meg vetettessenek.

16. Akárki fonyó szert konyhájában viszen vagy fáklya világgal kint jár, az minden hallasztás nélkül vagy 50 pálczaütéssel, vagy négy foréntokkal megbüntettessék. "

A tűzoltófelszerelések mennyisége és fajtája megegyezett az akkori hazai átlaggal.

A városi jegyzőkönyvek tűzvédelmi kitételeiből próbáltuk összerakni a múltat. Akkor még külön tűzoltói nem voltak a városnak.

A tűzoltás első szervezett nyomát a céhek életében találtuk. A város iparossága körében céhenként volt megállapítva, hogy tűzvész esetén mely céhek mi a teendője. Maguk a céhek szigorú rendszabályokkal kötelezték tagjaikat a műhelyekben és külső munka közben is a legnagyobb elővigyázatosságra. Nem kevésbé voltak drákóiak a városi rendszabályok.

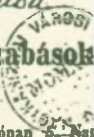
Hiába voltak azonban a legkönnyörtelenebb előírások, a XIX. század első évtizedeiben még mindig tűz tűzet ért, mindig utcásorok estek áldozatul. A belváros tűzvédelmét célozta a városi vezetőségnek az az intézkedése, hogy a "jókészületű" házak között levő zsuppos házak gazdáit utasította, hogy bizonyos időn belül gondoskodjanak házaiknak deszkával vagy cseréppel való megfödéséről. Az utcán a pipázást szigorúan tiltották, és este tíz óra után senkinek sem szabadott az utcán kóborolni. Akik a tilalmat megszehték, egy-kettőre benntaláltak magukat a városháza áristomában, vagy büntetést fizettek a tűzi kassza javára.

1834-ben a város tíz darab kézi fecskendőt vett, amelyeket utcánként helyezett el, az utcabéli tanácsosok gondjaira bízva. Kiskanizsa pedig kapott két kiöregedett lajtos szekeret. Ugyanebben az évben megalkottak egy olyan tűzoltási szabályrendeletet, amelyben pontosan lefektették az egyes céheknek tűz esetén fennálló kötelelességeit is. Valószínűleg ennek alig módosított tartalmú változatát két év múlva így adták ki :

147

1222 / 1926 előtt

Tűz-oltói Rendszabások

1836ik esztendei Augustus hónap 5. Nagy Kanisa Város' Tanácsának rendes ülé alkalmával a' Nagy Múltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanács által még 1785 esztendőben a' szerencsétlen tűzi veszélyek' oltalmazása iránt közre bocsátott javalata mostanság megújítván, az alábbi kitételek szerint szoros megtartás végett kiadatni rendeltetett; ugyan is:

A' Vizi-Puskák mellé Fő-Kormányozó

Albanics Florian Tanácsos, és Czéh-Mesterék köztük segédül állni rendeltettek a' Lakatosok Puskások, Asztalosok, Kovácsok, Kolompárok Rézművesek közül összesen 33-an.

Létrák, Tsákllyák és Fejszékhez Fő-Kormányozó

Fischer György Tanácsos, és a' Czéh-Mester melléjük segédeknek és Ácsok fejszékkel, Fűrészek, Kőművesek, Bodaárok, Csatorának és Szabók közül összesen 50-an állni rendeltettek.

" Tűz-oltói Rendszabások .

1836ik esztendei Augustus hónap 5. Nagy-Kanisa Város' Tanácsának rendes ülése' alkalmával a' Nagy Múltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanács által még 1785ik esztendőben a' szerencsétlen tűzi veszélyek' oltalmazása iránt közre bocsátott javalata mostanság megújítván, az alábbi kitételek szerint szoros megtartás végett kiadatni rendeltetett; ugyan is :
 A' Vizi-Puskák mellé Fő-Kormányozó (név szerint megnevezve, és még összesen 33 fő)

Létrák, Tsákllyák és Fejszékhez Fő-Kormányozó (névszerint megnevezve, és még összesen 59 fő)

Pemetekhez Fő-Kormányozó (névszerint nevezve és még 22 fő)

Víz-hordásra Fő-Kormányozó (névszerint és még 210 fő)

Őröknek Fő-Kormányozó (névszerint és még 36 fő)

Házi bútorok' kihordására Fő-Kormányozó (névszerint megnevezve, továbbá szakmák szerint még 44 fő)

A' Seborvosok Fő-Kormányozó Takáts István, Ns. Zala Vármegyei Seborvos. Kötelesek segédjökkel együtt minden szerencsétlen helyen megjelenni pammattal, kötölekekkel, érvágó s egyéb Sebészeti szerekkel, hogy ne talán akkor történhető veszedelmes esetekben a' megsebesítetteket, vagy akárminő testi veszélybe esetteket azonnal pártúl fogván, azokon tehetségők szerint segíthessenek, és a' teendőket megtehessék.

Ezen rendelkezések szerint minden Czéhbeliek azon iparkodni köteleztetnek, hogy a' veszedelmes Tüzi lármat hallván, kiki a' maga eszközeivel, mellyek mellé rendeltettek, azon veszedelemnek kitett helyen minél előbb megjelenjenek, és tőlök kitelhető képpen a' szerentsétlen ember-társaikat oltalmazzák: mindenki az a' végre rendelt Fő-Kormányozónak rendelését és parantsát pontosan megtartani, 's a'szerint magát alkalmaztatni köteleztetik, ide értvén a' Czéhbeli Legényeket is, kiknek szinte az ő Mestereikkel ugyan azon helyen megjelenni, és együtt iparkodni kellettik.

E' végre tehát a' Czéh-Mestereknek köteleességökben fog állni az ő Mester-Társaikra és Legényeikre felügyelni, a' meg nem jelenőket feljelölni és a' következő napon a' Biróságnak bejelenteni, kik, ha elmaradásoknak igaz okát adni nem tudják, a' Mesterek 5, - a' Legények pedig 2 ezüst forintoknak lefizetésében mint makatság-joknak büntetésében meg fognak marasztatni, melly summának fele az illető Czéhládába, fele pedig a' Tüzi Cassába fog tétetni. Ezen büntetés alá vonatnak még azok is, kik a' veszélynek ilnyomásáig nem dolgoznak, vagy onnét elhúzzák.

Ezen rendszabások minden Czéhbeli Gyülekezetben annyiszor, mennyiszor öszvegyülnek, felolvastassanak és megmagyaráztassanak, ne hogy a' jövevény Legények magokat a' nem tudással vagy nem értéssel mentegethessék. Továbbá, minthogy illy szerentsétlen helyeken szorgoskodó Legények gyakran ruháikban kárt szoknak vallni, mellyeknek némü kipótlására rendeltek, hogy minden Czéh az ő Pénztárát úgy ossza fel, hogy jövedelmének egy része a' Kórházra, másik a' maga' szükségeire, a' harmadik része pedig azon Legények' Káraiknak kipótlására fordítassék, nem pedig ebédekre, vatsorákra, vagy egyéb tobzódásokra gyűjtsessék az öszve, melly mint a' természettel, mint pedig az illendőséggel ellenkezik, 's mindenütt szorosán tilalmaztatik.

Hogy a' Nem-Czéhbeliek is a' Czéhbeliekkel egyes erővel a' veszélynek kitett Ember-társaink segedelmére szoríthatassanak, azok is szinte mint ezek elrendeltetnek, és az ő illető Tanátsosaik' fő kormányozása alá számítatnak név szerint. Itt is a' Tanátsosoknak köteleességökben fog állni a' jelen nem lévőket feljegyezni, és a' következő napon a' Bíróságnak bejelenteni, ezek is a' felebb kitett summának lefizetésében büntetnek meg, kik elrendeltetvén, illy renddel következnek, úgy mint :

(név szerint megnevezve a vizipuskák és vízfordó kocsik kezelőit, a gyalogmunkásokat, a létrák, csákllyák és fejszék használóit, a pemeteseket és kézi vízfordókat) - Ezen kormányozás alá rendeltetnek az Izraeliták is, kiknek neveit az ő Elöljáróik a Fő-Kormányozónak be adni tartoznak.

A bútorokra felvigyázók és kihordók tartoznak az 5-ik és 6-ik Rend' kormánya alá. Az öröknek köteleességökben fog állni az utakat minden részről elzárni, és senkit azon el nem bocsátani, ha tsak magával akárminő oltó eszközt nem viend, és az oltó szerkezethez tartozik. Ide rendeltetnek ... (név szerint megnevezve)

A bútor-hordók pedig a fent nevezett örökkel szinte tartoznak a kihordott bútorokra felügyelni, és még vissza nem hordatnak, folyvást mellettök lenni, s rólok felelni - a még vigyázatok alatt vagynak, a vagy a veszély egészen el nem háritatik, és minden Tulajdonosnak a magáé vissza nem adatik, addig tőlök el nem távozni, - kik illy renddel következnek (név szerint megnevezve).

A Nem-Czéhbeliek Esküttjök vagyis Al-Kormányozójok az ő alattvalóikkal, úgy a Fő-Kormányozók a Czéh-Mesterekkel egyet értésben és kaptoslatban legyenek, hogy így együtt s egyes erővel iparkodván, köztök a legnagyobb rend uralkodhassék ; ellenben pedig, ha valamelyik közülök nyakaságával ezen rendet felbontani vagy gátolni akarná, köteleztetik a Fő-Kormányozó az ollyant körökből kitiltani, és a jövő napon a Bíróságnak Itélete alá bejelenteni.

Mint hogy pedig gyakran megtörténik, hogy a Fő-Kormányozók, Czéh - Mesterek és Al-Kormányozók dolgaikban foglalatoskodván, itthonn mindég nem lehetnek, azon esetre tehát elmenetelök előtt személyökben tisztjüket viselőket tartoznak, visszatértökig rendelni, ne hogy talán szerentsétlenség támodván, a kormányozás felbontassék, és a rend hijányt szenvedjen.

Megjegyeztetvén azonban, hogy azon Mester Emberek is, kik ezen szervezetben meg nem nevezettek, mindazáltal akármellyik kormányozáshoz magokat kaptsolják, és a veszedelemnél oltó eszközzel megjelenvén, a Kormányozó parantsolatjához alkalmaztassák magokat pontosan.

Továbbá, minthogy az Emberi Nem különbözőféle viszonyok alá vagyon vetve, a testbeli fogyatkozás, öregség, vagy halál néha változásokat okoznak, mellyek miatt a Tanátsbeliek is gyakran újítatnak ; hogy ezen Kormányozók és Munkások rendje idővel meg ne üresedjék, erre a Község ügyelvén, minden újítások alkalmával a Fő-Kormányozókat kinevezze, és a munkások hijányát kipótolja, hogy így akármikor a talán megesendő szerentsétlenségekre készen lenni, és a rendet mindenkor fentartani lehessen.

Végre, hogy kiki az illyes esetekben kötelességének tellyesítésére annál nagyobb iparral és ösztönnel serkentessék, az ollyannak számára, ki szekérrel, vízi puskával, létrával, fejszével, vagy akármelly oltó eszközzel a szerentsétlen helyen első megjelenik, jutalmául egy koronás tallér nekie megrendeltetik . Költ mint felebb

Plander Ferentz, Fő-Jegyző

Bernárd Gáspár Bíró és Tanáts "

A mesterségesen, hivatalnokok által készített, a lakosság által felületesen ismert szabályok a szervezethez még nem szokott emberek közt csak felében-harmadában valósulhattak meg. A tűzoltás során állandósult a fejetlenség és a felesleges járulékos kár okozása. A 48-as idők újjáalakulása nyomán a konyhavizsgáló esküdtek helyét a tűzbátorsági felügyelők foglalták el. Ők a vagyonosabb polgárok közül kerültek ki. Kinevezőik számítottak arra, hogy mivel van mit féltetniük, gondosabban foglalkoznak eljárni. Ez abból állt, hogy minden házat időnként tűzbiztonsági szempontból felül kellett vizsgálniuk. Ugyanekkor azonban a tűzoltószertár egy négykerekű nyomos fecskendőből állott, amit nagy nehezen kicipeltek, ha félreverték a harangokat, s ha későbbben megérkeztek a rozoga lajtok és volt már víz is, akkor meg boldog-boldogtalan dirigálta az oltási munkálatokat. Mindezek rendezése végett a városi tanács 1667-ben megbízta a rendőrkapitányt, hogy alakítson tűzoltó egyletet. Egyidejűleg az utcák részére kiosztott és időközben elvesztett, elhasználandó tűzoltó felszerelések pótlására szerszámokat, vizesedényeket osztottak ki. Egyes személyek számadási felelősségük mellett vették már át ezeket.

1869-ben a Torna Egylet is bekapcsolódott a tűzoltó egylet alakítási munkájába. Mielőtt ezt részletezzük, meg kell említeni, hogy az 1860-as évektől-különösen a kiegyezés után-nagymértékben fellendült Nagykanizsa ipara és kereskedelme. A vasútvonalak segítették a polgárok mozgását, az árucseré élénkülésével módosabbá váltak, a politikai enyhülés, stb. mind-mind az egyleti élet kialakulási feltételeit alapozta meg.

Az önkéntes tűzoltó egyleti működés korszaka 1871 - 1906

Miért különíthető el korszakként ez az időszak?

Az eddigi szabályrendeleti intézkedések mellett az alkalmi beavatkozók helyett a kárelhárítás olyan emberek vállalt, állandó feladattá lett, akik főfoglalkozásuk mellett, szabadidejüket feláldozva adtak tűzoltói szolgálatot. Átmenetet jelentett ez a későbbi főfoglalkozású városi tűzoltók adta szolgálati rendhez.

1863-tól nyomon követhetők a városban a tűzoltó egylet alakítási erőfeszítései. A lakosság, és a városi magisztrátus egyaránt napirenden tartotta, de tényleges előrelépés nem történt.

1870 novemberében odáig jutottak, hogy a Torna Egylet elnöke, Valbach Mór felhívást intézett Nagykanizsa tisztelt polgáraihoz:

"... a közérdek nevében tisztelettel felkéri őket, szíveskedjenek ki-ki tehetségéhez képest a tűzoltó egylet létesítéséhez járulni. Ezt pedig háromféle képpen tehetik: mint alapító, mint pártoló és mint működő tagok."

December 17-én már a meghívásról olvasható a Zala-Somogyi közlöny hasábjain, a tűzoltó egylet szervezkedő közgyűlésére. Valbach Mór és Eperjessy Sándor ikerelnöklete mellett 12 tagú választmányt, valamint pénztárnokokat választottak. Feladatuk pedig a folyó ügyek intézése és alapszabály kidolgozása lett. Ennek érdekében e már megalakult egyesületektől kértek mintát. December végén már a győri, varasdi, soproni, zágrábi, kőszegi tűzoltó egyletek alapszabályai meg is érkeztek. Ekkor már 52 alapító, 61 pártoló és 114 működő tagja volt az egyletnek.

1871. február 2-án a közgyűlés elfogadta az elkészült alapszabályzatot és azt a minisztériumba megerősítés végett felterjesztették. Egyszeri módosítás után az alapszabályt jóváhagyták. 1871. június 4-én 200 tag részvételével megtartották Nagy-Kanizsai Őnkéntes Tűzoltó Egylet alakuló közgyűlését. Az elnök Valbach Mór lett, aki egyúttal a torna egylet elnöke is volt. A főparancsnoki tisztet Hencz Antal látta el. További tisztek : Stelzel Frigyes alparancsnok, Altmann Mihály mászóosztály parancsnok, Wolheim Félix I. szívéosztály parancsnok, Hentz János II. szívéosztály parancsnok, Lublitz Zsigmond szertárnok, Knausz Boldizsár segédtiszt.

Az alakuló közgyűlést gyors egymásutánban még kettő követte, melyeken az egyenruháról folyt megbeszélés. Az összes többi szervezési munka a szerek beszerzésétől az őrtanyáról való gondoskodásig Valbach Móra hárult, aki nagy lelkesedéssel látott hozzá a munkához.

A kezdeti szervezetlen tömeg tulajdonképpen az ő munkájának köszönhetően vált egy megfelelően működő egyletté. Új, modern eszközöket vásárolt hitelbe és felkért egy elismert tűzoltó szakembert a kanizsai tagok kiképzésére. Már október 12-én megérkezett Kanizsára Stirling János pécsi tűzoltó alparancsnok. Rögtön hozzáfogott a betanításhoz, és mire november 15-én a tűzoltók bevonulhattak saját őrtanyájukba, amely a Báthory utcában állott, már egy viszonylag jól képzett gárda vi- gyázott Kanizsára.

Ezen a napon beindították az éjjeli őrszolgálatot, amelyet öt ember látott el.

Mindenkire kéthetente került sor. Az első szolgálatot az egylet tisztjei adták. Később ez a kötelesség vált a legfőbb bomlasztó erővé. A kezdeti lelkesedés hamar elszállt és már fél év múltán megkezdődtek a hiányzások. Ebben nagy szerepet játszottak - lévén a tagok a családdal, üzlettel rendelkező iparososztályból kerültek ki - az asszonyok, akik gyanúsítgatásaikkal még nehezebbé tették az amúgy is szigorú szolgálá- tot. Este 9 órától hajnali 4-ig teljes felszerelésben készen minden esetleges riasztásra - komoly feladatot jelentett egy olyan ember szá- mára, aki már napközben ledolgozta a maga részét. Nem csoda, ha az éjje- li őrszolgálat a tűzoltó egylet "Achilles sarkává" vált.

A kezdeti 150-es működő taglétszám pedig hamarosan 70-re csökkent. A tagokból 3 szakaszt alakítottak ki : 1 mászó- (20 ember) és szivattyúszakaszt.

A főparancsnokon kívül még 7 tiszt látta el a vezénylési teendőket, akiket maguk közül választottak. A választásban ekkor még az alkalmasság mellett nagy szerepet játszott az illető társadalmi állása. Az alapszabályzat szerint hetente egy alkalommal tartottak parancsnoki ülést, amelyen szolgálati ügyek szerepeltek napirendként.

Az elnök további feladata ezután a beindított gépezet folyamatos működtetése érdekében a szolgálat rendes vezetése és az egylet anyagi fenntartásának biztosítása volt.

Mindkét feladat rendkívüli terheket rótt Valbachra. Ő, mint az egylet elnöke csak távolról gyakorolhatott befolyást a működő tagokra, mert azok a parancsnok alá tartoztak. Valbach azonban már kezdetben felismerte, hogy a belső szolgálati ügyek a legfontosabbak, s hogy azoknak rendes és ésszerű vezetésétől függ a működés sikeressége. Ezért, hogy nagyobb befolyást tudjon biztosítani magának, tűzrendőri parancsnoki állást vállalt, így aktívan részt vett az egylet működésében.

Talán ennél is nagyobb terhet rótt rá a másik feladat: az egylet anyagi fenntartásának biztosítása. Szinte kezdettől fogva pénzügyi gondokkal küzdöttek. A megalakuláskor az alapítótágok 25,- Ft-ot, a pártoló tagok 3,- Ft-ot fizettek. Ebből új eszközöket (szívófelszerelést, csöveket, stb.) vettek. A nagyobb felszereléseket hitelbe vásárolták. Ez nem jelentett volna viszont hátrányt, ha a nem várt problémák nem jönnek közbe. A legsúlyosabb gondot az jelentette, hogy a pártoló tagok egy idő után már nem fizettek hozzájárulási díjat. Így a bevétel nem érte el a remélt összeget. A tűzoltó egylet anyagi gondjainak enyhítésére mulatságokat rendeztek, amelynek bevétele az egyleti pénztárt gyarapította. A farsang idején rendezett bál hagyományossá vált. Emellett minden évben megrendezték a tűzoltó majálisot. Anyagilag a farsangi bál bevétele a számottevőbb minden évben. Az amúgy is súlyos gondokat tovább nehezítette az időközben az egész országot érintő pénzügyi válság 1873-ban. A közönség jóindulata is kevés volt ahhoz, hogy az anyagi gondok csökkenjenek. Látva a testület nehéz helyzetét, a városi tanács 1874-ben évi 1000,- Ft állandó segélyt szavazott meg számukra. De a bálók bevételeire továbbra is számítottak, mert az egylet eszközeinek bővítését elsősorban ebből az összegből fedezhették. Azért lassan, fokozatosan mégiscsak gyarapodott az egylet szertára.

A kezdeti évek nehézségeit azonban nemcsak az anyagi helyzet okozta, hanem az alapítás után már fél év múlva megjelenő erkölcsi problémák az egyleten belül csakúgy, mint a város részéről. Az első felbuzdulások lassan csillapodtak és egy idő után ismét visszaállt az a közönyös, közömbös magatartás, amely miatt oly soká húzódozott - halasztódott az egylet megalakítása is. Ehhez járult még, hogy a város lakosságának túlzott elvárásai voltak az önkéntes tűzoltókkal szemben, és ha nem ment minden simán, akkor rögtön bírálgatni kezdték a testület tagjait, a segítségnyújtás helyett.

Az egyleten belüli légkör romlásához hozzájárult 1872-ben a városban dúló politikai harc. A testület két táborra szakadt, és az egyik tábor megtagadta a szolgálatot. Valbach Mór végül hosszas rábeszéléssel meggyőzte a feleket, és a kedélyek lecsillapodtak. Valbach véleménye az volt, hogy a tűzoltó egylet nem lehet politikai pártharcok színhelye. A testület sikeres működésének feltétele az együttműködés, összefogás.

A működő tagok közönyösségét a szolgálat elhanyagolása, a tagdíjfizetés elmulasztása jelezte. Ez ellen büntetéssel, szigorú szabályzattal védekeztek az egylet vezetői. Persze óvatosan kellett bánni a büntetéssel, mert különben a tagokat könnyen elriaszhatták volna. Ezért pénzbüntetés helyett mindössze a megrovást alkalmazták.

1875-ben pedig a rendkívüli közgyűlésen határozatot hoztak a szolgálati mulasztás büntetésének fokozatairól és egyben eltörölték a pénzbüntetést. A legsúlyosabb szankció volt a kizárás, ill. az egyén névének kifirása a hírlapban. Talán jellemző a helyzetre, hogy már két hónap múlva alkalmazniuk kellett ezt a büntetést.

Az egyleti egység kialakulásában nem segített a "magyar alkatból" fakadó állandó torzszalkodás, ellenségeskedés, piszkálódás. Ez a hangulat különösen a tisztújítások körül lángolt fel.

A működő tagság mellett a választmányi bizottság fokozatosan kialakuló közömbösödése is hátrányt jelentett. Az alapszabályzat által meghatározott havonta tartandó választmányi gyűlések nagy része elmaradt. 1874-ig, 3 év alatt pl. mindössze 12 gyűlést tartottak.

A legmagasabb fórumon is megmutatkozott ez a közömbösség. Már 1873-ban az évi nagygyűlésen mindössze 20 - 30 tag jelenik meg a 230 helyett.

A mindkét oldalról tapasztalható szenvtelenség szinte az egyesület felbomlásához vezetett.

Valbach Mór erre hivatkozva jelentette be 1874. évi nagygyűlésen lemondását. A gyűlésen résztvevők viszont újra megválsztották egyhangulag, felkiáltással és ő elfogadta az újabb 3 évre szóló megbízást. De valószínűleg a helyzet nem sokat változhatott, mert 1878-ban újra - immár véglegesen lemondot tisztségéről. Ez annyira lehangolólag hatott a testület tagjaira, hogy vele együtt több -igen aktív- tűzoltó is kilépett az egyesületből. Pedig a képviselőtestület éppen ebben az évben szavazta meg, hogy a tűzoltók gyermekei mentesüljenek az iskolai tandíj fizetése alól.

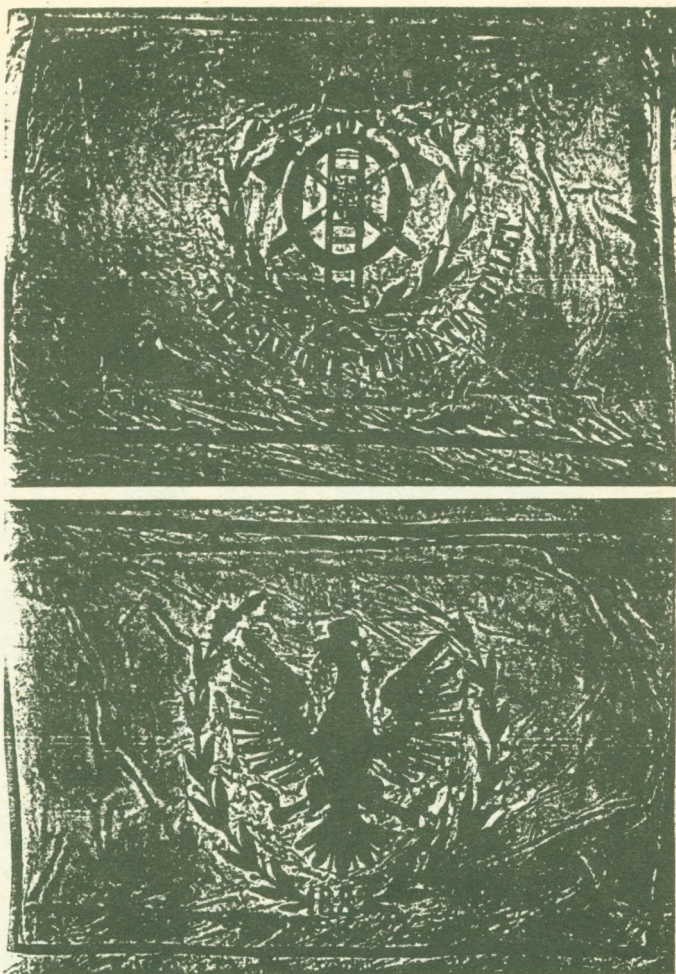
Az elnök lemondásával és a tagok kilépésével az intézményt a teljes feloszlás veszélye fenyegette.

Az utolsó pillanatban állt az élre egy fiatal, lelkes ügyvéd Oroszváry Gyula, akinek a főparancsnok, Hencz Antal segítségével sikerült újra működésbe állítani az egyesületet.

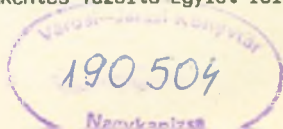
Egyenetlenség a tisztikarban, fegyelmezetlenség a működő tagok között, minden évben visszatérő elnökválság bonyodalmai jellemezték tehát ezeket az éveket. S ezen a helyzeten Oroszváry Gyula sem tudott változtatni.

Már éppen lemondani készült, amikor 1879 - ben az évi közgyűlésen Knortzer György, fiatal takarékpénztári tisztviselőt a testület titkárává és segédtisztjévé választotta. Ezzel a választással egy új korszak a megszilárdulás kora kezdődött a nagykanizsai tűzoltóság életében . A változás oka a titkár személye. Eddig, titkár hiányában, az elnök intézte -ha éppen volt rá ideje- az írásbeli teendőket. Most Knortzer György személyében egy igen agilis személyiség került be a tűzoltói testületbe. Titkári minőségben az első dolga volt egy iroda berendezése és az irattár rendbehozatala. Mint segédtiszt beavatkozott a csapat dolgaiba is. Hencz Antal fő- és Sallér Lajos alparancsnok segítségével ismét fellendítette a tűzoltóéletet.

Ennek a fellendülésnek az eredménye a nagy dísszel megrendezett zászlóavatási ünnepség.

1882. augusztus 15-én 36 vidéki tűzoltó egylet részvételével avatták fel az önkéntes tűzoltótestület zászlaját. Ennek leírása : nehéz, krémsárga selyemripszból készült, rövid arany rojtokkal. Két szalag ebből az anyagból van rajt bordó színben. A zászló egyik oldalán város címeréből a kiterjesztett szárnyú sas látható, felül 1695, alul 1882 évszámok. A másik oldalán tűzoltójelvények és Nagy-Kanizsai Önkéntes Tűzoltó Egylet felírat.

Az egyik szalagon ez olvasható: Ajánlja: Clement Lipótné ,
a másikon: 1882. augusztus 15-én. A zászlót jelenleg is őrizzük.

A zászlóavatásra kiadott emléklapban is olvashattuk a tűzrendőrség
alapszabályzatát, melynek legfontosabb feladata a tűz helyszínének
biztosítása és a kimentett értékek őrzése volt.

Még 1882 tavaszán 9 öl magas mechanikus létrát vásárolt az egyesület.
Dísz ünnepséggel fogadták a szállítókat LazsnaKnál. Ez a létra a vá-
ros két emeletes épületeit is felérte.

Oroszvály Gyula sírja a nagykanizsai temetőben

Október 1-én Oroszváry Gyula lemondott. Utódjául Lengyel Lajos ügyvédet választották. Az egyletbe leginkább iparos emberek léptek be. A polgárok és honoráciorok tartózkodtak a tagságtól. Évente hagyományosan nagygyakorlatot tartottak, amikor a város központjában a kiemelkedő épületek támadása során összes felszerelésüket bevetették. Az egyesülethez tartozott a tűzrendőrség is két szakasz és két alparancsnokkal. Az alparancsnoki tisztet hosszú ideig Bátorfy Lajos a Zalai Közlöny városszerte ismert főszerkesztője látta el.

1883 márciusában 22 tagú tűzoltózenekar alakult. Karmestere Knobloch Frigyes, aki 1903-ig dirigálta a műkedvelő együttest. Kivonulások alkalmával, temetéseken, bálokon játszottak, vagy térzenét adtak. Nem mindig kísérte osztatlan elismerés a tűzoltók bombardóját. A visszatérő táncestélyek bevételei fokozatosan gyarapították az egylet vagyonát.

A tűzoltózenekar 1904-ben a régi laktanya udvarán

Amíg a gyakori tüzesetek során önkénteseink egyre tapasztaltabban végezték mentő foglalatosságukat, a lakosság annál lelketlenebbül viselkedett. Bármérszakra várta el a tűzoltók jobb teljesítményét. Segélypénztárunk is volt befizetéses alapon és adományokból vegyesen. Ebből a hivatásuk közben megsérült tűzoltók munkaképtelenségük idejére segílyt kaphattak.

Évente hagyományosan egy értékelő közgyűlést tartottak. Tárgysorozata : elnöki és főparancsnoki jelentés -számvizsgáló jelentés -következő évi előirányzat -tiszttségújító választás és egyéb indítványok. 1885 tavaszán Hencz Antal építőmester Keszthelyre költözött. Szakmabelijét Sallér Lajost választották utána főparancsnoknak.

1886 nyarán városi szabályrendeletet adtak ki a kéményseprő iparról. Kizárták a foglalkozás alól azt a személyt, aki gyújtogatott, tüzet okozott vagy részeges volt. Havonta vizsgáltatták a kéményeket , amelyekről jegyzéket kellett vezetniük.

A tűzrendészeti szabályok be nem tartása esetén intézkedhettek, sőt a rendőrhatalomhoz feljelentést tehettek. Tűzvész esetén a helyszínrre kellett menni és segíteni a tűzoltóparancsnok munkáját.

Visszatérő gond volt a víhiány. A kisebb utcákban egyáltalán nem voltak kutak. 1887-ben indítványozták, hogy a köz- és tiszti tűzoltók elméleti és gyakorlati vizsga alá vétessenek.

Ez év őszén megrendült a zenekar. Felláztak a tagok a csekély díj és a gyakori igénybevétel miatt. Az átmeneti állapot két évig tartott , míg újra 36 tag zenélt, s az együttes összetétele megfiatalodott.

1888. évi januári közgyűlésen -amit szinte mindig a városháza nagytermében tartottak- az egyesületnek 61 tagja volt. Visszatérően ekkor osztották ki a szolgálati évek után járó érmeket.

Előző év során 5 tüzesetnél dolgoztak. Kettő dísz-, és 16 oktató gyakorlaton vettek részt. Panaszolták visszatérően, hogy a tűzrendészeti szabályokat nem tartják be a városban.

1888 júliusában az egyesületünk és az Első Magyar Általános Biztosító Társaság együttműködési szerződést kötött. Biztosítási ügynökség alakult az őrtanyán. Szorgalmazták a biztosítást a szervezeten belül és a lakosságnak is. Ennek fejében a társaság anyagi támogatást nyújtott a működéshez.

Augusztusban a Dunántúli Tűzoltó Egyletek kerületi szövetségének VII. közgyűlésére 8 fős küldöttség utazott. Ezúttal ünnepelték a szombathelyi egylet 15 éves fennállását is. Szeptemberben városunkba látogatott József főherceg. Tiszteletére díszgyakorlatot is tartottak, mely ponyvába ugrásból, zsákban mentésből, és tetőtűz oltásból állt. Elismerőleg nyilatkozott a látottakról a magasrangú vendég.

Ezen az őszön dőlt el országosan, hogy a nagyobb területi szövetségek életképtelének, viszont tartósan felerősödtek a megyei szövetségek. A Zalavármegyei Tűzoltó Szövetség 10 egyesület részvételével alakult meg Zalaegerszegen.

Egy novemberi újságcikk írt arról a sormási tüzesetről, ahol 26 pajta égett. Ekkor említették a kanizsaiak oltásban résztvevő hidrofor fecskendőjét először.

Az 1889. február 3-i közgyűlésen elfogadták az országos szövetség rangjelzési határozatát, így a ruházat egységessé válhatott. A belépő tag egyenruhájának árát 50%-ban az egylet állotta, a többit az újonc fizette. A jövőre vonatkozóan kötelezővé tették a tisztek alapvizsgáztatását. Szélesedett az egylet nyújtotta szolgáltatások köre.

A város téglákkal burkolt utcáit gyakran kellett homokozni és öntözni. Ezt a feladatot a tanács a tűzoltóságra bízta. Ellenszolgáltatásként 3 pár lovat, kocsikat, szerszámokat kaptak. 1 pár ló ügyeleti szolgálatban állt felszerszámozva, 2 pár pedig homokozott, öntözött vagy szemetet szállított. Novemberben a belügyminiszter jóváhagyta Zala vármegye Tűzrendészeti Szabályzatát.

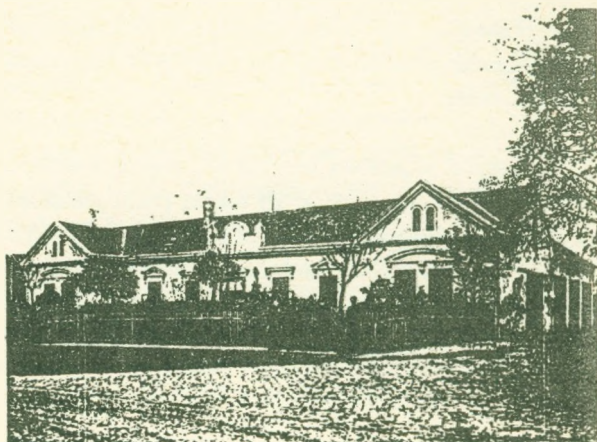
Az 1890. évi farsangkor vígadalmat szerveztek, hogy a bevételből locsolókocsit vehessenek. Egyre sürgették az új városi szabályrendelet kiadását, ám márciusban csak a Zalavármegyei Tűzoltó Szövetség alapszabálya készült el. A szövetségi közgyűlést VIII. 15-én Nagykanizsán tartották, amikor is tűzoltóságunk bemutatta felszereléseit egy színvonalas gyakorlat keretében.

Egyre gyakrabban vetették fel új, megfelelőbb őrtanya szükségességét. Az előkészületek megindultak. Ugyanakkor októberben Kiskanizsán 38 fős tűzoltó osztály alakult. Űrszobát a tanácsi hivatal épületében kaptak, de tervbe vették egy szertár építését is.

Nem elhanyagolható, visszatérő eseménye a testületnek a karácsony esti őrtanyai társas estély. Évtizedeken át nem mulasztották el megtartását. Emberi kapcsolatok fonódtak szorosabbra ezeken az összejöveteleken és szótták a jövő jobbító terveit.

1892 elején két szivattyúval gazdagodott a város. A kiskanizsaiak és a katonai laktanya állította be a régvárt szert a tűzoltás szolgálatába. A változások figyelmes követéséhez szükséges néhány kiemelés az éves munka értékeléséből: Nagykanizsán 65, Kiskanizsán 31 tűzoltót tartottak nyilván. Naponta, egymást váltva adtak szolgálatot az őrtanyán. A színházi előadásokon ügyeleteset biztosítottak. 15 tüzesetnél avatkoztak be. Kisebb tűzoltó felszerelések mellett sikerült 2 vas lajtszekeret vásárolniuk.

Sallér Lajos főparancsnok és építőmester irányításával befejeződött a Szentgyörgyvári téren levő katonai raktárépületnek tűzoltó laktanyává történő átépítése. 1892.XII. 25-től 1951-ig ez lett a tűzoltóság főépülete. Ekkor mászó, illetve figyelőtornyot még nem építettek. A felújított épületben telefonállomást is telepítettek, bár éjjél után még nem volt használható.

A régi laktanya, amelynek helyére építették a jelenlegit 1951-ben

Ez évben készült el Knortzer György "Tűzoltó vizdarendszer és tan-könyv"-ével, amely országos figyelmet kapott.

Az 1893 januári közgyűléstől az új főparancsnok Knortzer György. A választásos parancsnokváltás persze nem ment zökkenőmentesen. Sallér Lajos nehezen viselte el az örökös főparancsnoki címmel való leváltást. Barátja Lengyel Lajos, az egylet elnöke együttérzését kimutatta lemondott. Bár újra őt választották elnöknek, az érzelmi harmónia felbomlott.

Márciusban nekifogtak az Őrtorony építéséhez. Már ez is annak a kedvező fejlődéssorozatnak az állomása, amit Knortzer György személyiségének, tartós működésének hatására jött később is alapvetően létre. Az új főparancsnok lényeglátó, jó szervező ember. Pénzügyi tevékenysége, városi tanácsi választmányi tagsága és tűzoltói megbízatása körében elért eredményei miatt egyre közismertebb, elismertebb személyévé vált városunknak.

Májustól úttörő vállalkozásba kezdett: 4 altisztet, 4 őrzetöt és 40 közlegény katonát képezett ki tűzoltói feladatokra. Jelentősebb tűzesetek alkalmával képzett segítőköt nyertek így a kanizsai laktanyák-ból.

Szintén Knortzer György kezdeményezése volt 1894 tavaszán a mentő osztály szervezése. Az önkéntes tűzoltókat ugyanis részfeladatokra osztották be. Volt mászó osztály, akik a magasba szerelést és működést gyakorolták és végezték. Volt szivattyús osztály, amely a vízutánpótlást és nyomást biztosította a tömlőkben. Tűzrendőri szolgálatosok a káreset helyszínén a rendfenntartással és a kimentett vagyon védelmével voltak elfoglalva.

A vagyon és életmentő folyamat teljességéből eddig kiesett a sérültek betegek elsődleges ellátása és kórházba szállítása. A különleges ismereteket igénylő tevékenységi kör tehát a megszervezés után kiáltott. Ez a mentőszolgálat 1951-ig fonódott össze a tűzoltósággal Nagykanizsán, hogy az országos mentőszolgálat megalakulása, ill. az új - harmadik - laktanya elkészülte után külön intézményként s más ingatlanon folytassa emberiességi feladatát.

A Knortzer szerkesztette mentő osztály alapszabályát 1895. februárjában hagyták jóvá. A mentő osztály első vezetője Radó Béla biztosító-intézeti titkár, főparancsnoka Dr. Ollopp Mór volt. A kezdő időszaki létszám 32 fő. Már lovaskocsival vonultak a megadott helyszínre. A tűzoltó szertár felszereltségi szintje lassan a vidéki színvonal fölé emelkedett a fokozatos, szorgalmas vásárlásokkal.

1897 elején Lankovics József rendőr-kapitány vegyes városi szabályzatot adott ki. A 20. pont szerint : A rendőr éjjeli tűz kitérősekor a tűzjelző telefon állomásokon (városháza, főparancsnok, szertár, kürtös) jelet ad, és az őrállomáson levő rendőrrel együtt a tűzvész helyszínére vonul rendfenntartás és erők kirendelése miatt.

Júniusban egyesületünk 25 éves jubileumára tekintettel a Zalavármegyei Tűzoltó Szövetség Nagykanizsán tartotta közgyűlését. A szövetség elnökévé Knortzer Györgyöt választották és a székhelyet is városunkba helyezték át. Főparancsnokunk hamarosan az Országos Tűzoltó Szövetség választmányába is bekerült.

1898-ból két említésre méltó adatunk van : zománcozott táblákkal jelölték meg az utcákat, ami a polgárság általi tűzjelzéshez jó feltételeket teremtett. Egy rendőrségi beszámolóból következtethető, hogy ez a szerv végezte hivatalból a tüzesetek körülményeinek vizsgálatát és a gazdálkodó szervek, intézmények megelőző tűzrendészeti ellenőrzését.

1899-ben olyan létrát vásárolt az egyesület, amelyet az akkori épületek harmadik emelete fölé is nyújthattak.

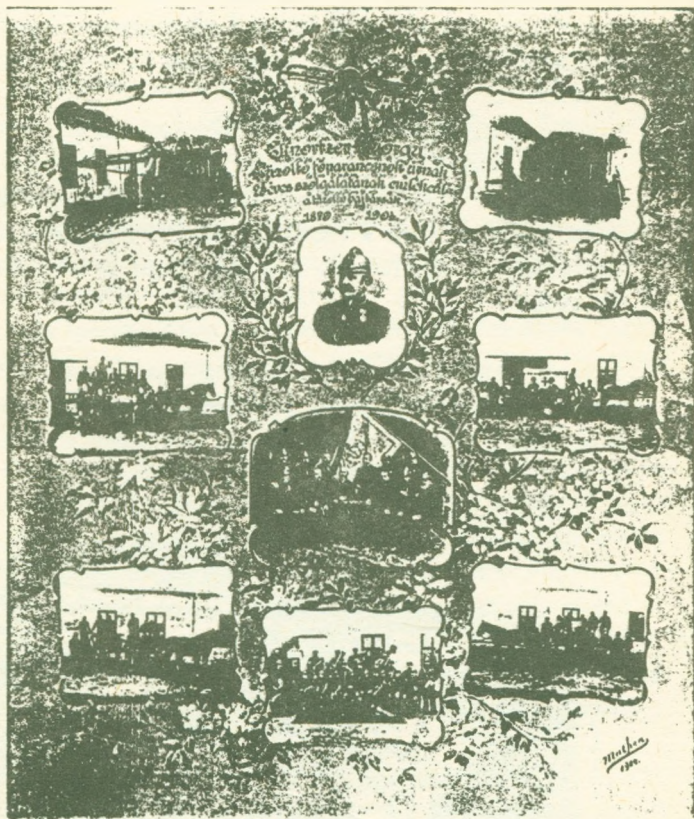
1902-ben már Dr. Szigethy Károly a mentők orvosa. Minden gyakorlatot közösen végeztek a tűzoltókkal. Ez évtől említettek külön nyári és téli tűzoltó egyenruhát tűzoltóinknál.

1903-tól anyagi fedezet hiánya miatt válságba került a zenekar.

1904 tavaszától ismét színvonalasan, teljes létszámmal szült a tűzoltó zene. Karmesterként már Dinuj Józsefet említették. Ez év decemberében díszközgyűlést tartottak. 25 évi szolgálata elismeréseként Knortzer Györgyöt egy tablóval ajándékozták meg bajtársai.

A tablón levő fényképek a testület összes akkori működő tagját és felszerelését ábrázolták.

A gyönyörű tárgyi emlék ma Budapesten a Tűzoltó Múzeumban található.

Knortzer György főparancsnok ajándékozott tabló

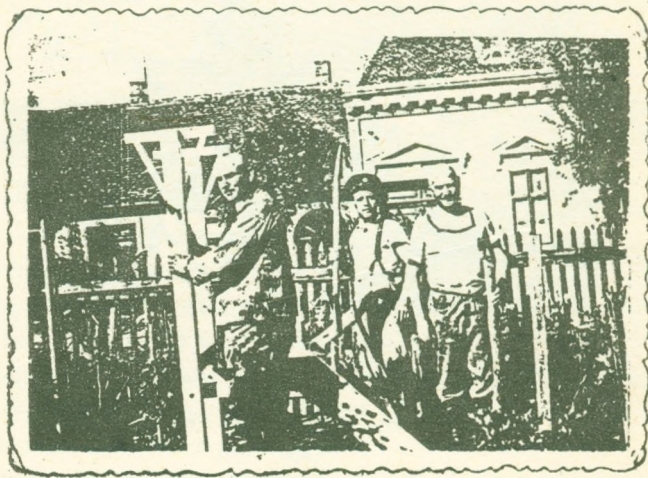
1904 - b61

Az önkéntes és városi hivatásos tűzoltóság működése 1906-1948

Régvárt fejlődési pontja lett az egyesületnek az 1906-os évforduló: 8 városi hivatásos tűzoltót alkalmaztak. Az egymást naponta váltó 8 szakember nyilvánvalóan nem oldhatta meg a gondot. A szolgálatkészebb és rátermettebb önkéntesekből egészítették ki a napi tényleges szolgálati létszámot.

Knortzer György egyébként még 1905 júniusában is 10 - 12 fizetett tűzoltó alkalmazását javasolta a városi közgyűlésnek. Az anyagi háttér ennyire futotta. A pénzügyi megnövekedett fedezet biztosítása miatt -más tevékenységek mellett- a városi falragaszok cseréjét is tűzoltók végezték. Úszre még légszivattyús füst elleni álarcok beszerzését is meg tudták oldani.

1908-tól működött meteorológiai állomás Nagykanizsán. A források szerint a megfigyeléseket Ihászi Horváth István végezte először, azonban ez a feladat is a tűzoltóság tagjaira várt a későbbiekben.

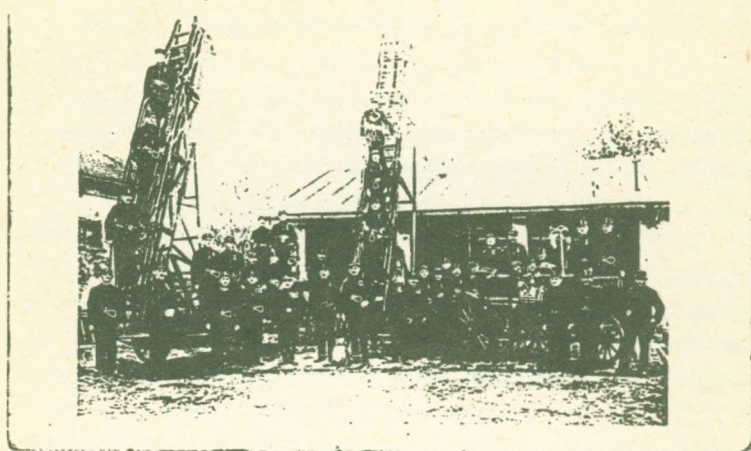
A meteorológiai állomás bővítése a laktanya előkertjében

1909 tavaszán halt meg a tűzoltó zenekar első karmestere Knobloch Frigyes. Fáradhatatlanul teljesítette a szinte lehetetlen feladatot: kottát nem ismerő, műkedvelő emberekből megfelelő szintű zenekart megszólaltatni, széleskörű repertoárt létrehozni. Az őrtanyán végezték a próbákat heti egy alkalommal. Különleges kottát írt Knobloch úr zenészeinek. Az előjátszás után az újrend és hangszerbillentyűk számozásából álló jelzésekből fújták a dallamot.

Közben Knortzer György egyre tanította a honvédeket a tűzoltás fortélyaira. Szükség is lett rájuk néhány év múlva a világháborús években. 1910 nyarán már tűzoltó szabályrendelet tervezeteket készített. Ő volt a városi építészeti bizottság elnöke is. Fontos létesítési kérdéseknél a tűzvédelmi követelményeket így számon kérhette. 1911 márciusi közgyűlésen - ahol Lengyel Lajos időközi halála miatt már Vécsey Zsigmond polgármester elnökölt - a gyári tűzoltóságok szervezését és városi tűzeseteknél való igénybevételét tartotta a legégetőbb teendőnek. Vécsey polgármester 1913. évi korai halálától a világháború végéig Deák Péter rendőrkapitány végezte az egyesület elnöki tennivalókat.

1914-től ténylegesen visszafejlődési korszak kezdődött az egylet életében. Még a világháború kitörése előtt tisztességtelen hatalmi harcok folytak a városi intézményekben. Rágalmak, névtelen levelek átmenetileg Knortzer főparancsnokot is lemondásra kényszerítették. Bajtársai kitarítottak mellette, ezért tovább dolgozott. Meghalt május végén Dinuj József is. A kitört I. világháború sorra szólította a frontra a tűzoltóinkat. Közülük négyen soha nem tértek vissza. 1918-ig Knortzer György irányításával főleg katonák, népfelkelők és rendőrök végezték a városi - csekély számú - tűzek oltását.

E korszak fejlődése abban állt, hogy 1916-ban egy négykerekű, vontatható, forgatható 22 m - es létrát sikerült beszerezni. Őt éven keresztül viszont nem kaptak ruhát az egylet tagjai. Nyomorúságos körülmények között adtak szolgálatot tűzoltóink. Többen a szolgálatról való lemondás gondolatával foglalkoztak. 1921 tavaszán aztán rendeződött a helyzet. A városi tanács felemelte a hivatásos tűzoltók fizetését és biztosította nyugdíjukat. Ellentételként az egyesületi vagyon a város tulajdonába került. A további megegyezés szerint a hivatásos tűzoltók is egyesületi parancsnokság alá kerültek és az önkéntesek is szabadon gyakorlatozhattak a szerekkel.

Tűzoltók a szerekkel

A városi közgyűlés Knortzer György előterjesztése szerint áprilisban jóváhagyta a tűzoltói szabályrendeletet. 1922-től az ügyeleti szolgáltatást ellátók díjazásban részesültek. Júniusban Dr. Sabján Gyula polgármestert választották meg rendes évi közgyűlésen egyesületi elnöknek. Nyáron megkezdődtek a szertárbővítési munkálatok. Lázás készülődés folyt a szeptember 17-i 50 éves évforduló megünneplésére.

A program a következő volt:

szeptember 16-án ismerkedési est a Centrálban,

17-én 7 órakor zenés ébresztő,

8 órakor sorakozó az Őrtanyán,

9 órakor szabadtéri táborigmise,

10 órakor díszközgyűlés a városháza nagytermében,

fél 12-kor díszfelvonulás kezdődött az önkéntes, gyári, katonai és cserkész tűzoltók részvételével és felszereléseikkel,

13-kor ebéd a Polgári Egyletben (ma városi könyvtár),

15,30-kor díszgyakorlat,

17 órakor az elhunyt bajtársak szobrának megkoszorúzása,

20 órakor vacsora a Korona szállóban.

A meghívottak közt szerepelt Horthy kormányzó, Dr. Kállay Tibor pénzügyminiszter, Dr. Marinovics Imre az Országos Tűzoltó Szövetség elnöke és Ilosvay belügyminiszteri államtitkár. Közülük a kormányzó nem jött el, de leíratát a díszközgyűlésen ismertették.

A város akkori tűzvédelmi helyzetét a következő adatok mutatják:

gyári tűzoltósága volt :

- a Déli Vasútnak
- a Transdanubia Malomnak
- Pátia pótkávégyárnak
- kenyérgyárnak
- a honvédségnek.

A városi tűzoltóság szerepei :

- 22 méteres, vontatható létra
- 16 méteres, vontatható létra
- 12 méteres, támrudas kihúzó létra
- 22 LE-s négyütemű benzinmotor
- 1 kismotorfecskendő
- 3 mozdony fecskendő
- legénységet szállító kocsik.

November 22-én a városi közgyűlés 21. tárgypontként elfogadta a Tűzrendészeti Szabályrendeletet. Ez már a város és a polgárság teendőit is magába foglalta. Jelentős az ekkor kiadott városi vízvezetéki szabályrendelet is.

Idézzünk belőle ! " Tűzveszély esetén a tűzoltóságnak joga van bármely magánvezeték vizét tűzoltási célokra igénybe venni, a tűzoltás időtartamára. Ezért a vízért díj nem számítható fel."

Az imént említett tűzrendészeti szabályrendeletet Dr. Novai Imre városi aljegyző szerkesztette.

Részei :

- Általános határozatok
- Megelőző tűzrendészet
- Tűzvédelem
- Büntető rendelkezések

(A szabályok megsértése kihágásnak számított pénzbüntetés terhe mellett, ha nem minősült az eset súlyosabban.)

Nagykanizsai mentősök a húszas években a laktanya udvarán

Még ez év decemberére sikerült Knortzer Györgynek a nagykanizsai mentőintézmény újjászervezése. Modern felszereléseket vettek használatba, új embereket avattak a szolgálatra. A szervezeti felépítés ekkor a következő volt: mászó, szivattyús és mentő osztályok, parancsnokokkal.

A városi lakosság tájékoztatása és az önképzés miatt évente nyilvános nagygyakorlatot -sőt 1923.VI.2. és 3-án tűzoltó és mentőnapot- tartottak. Általában a városközpont egy-egy jelentős, nagy épületének feltételezett tűzét oltották bevetve, minden felszerelésüket.

1924.május 23-án a Zalai Közlöny Nagykanizsa tűzbiztonságának hiányosságait boncolta. A gyári tűzoltóság ugyan megalakult a Sörgyárban és a Weiser vasgyárban is, de a város által tartott 14 hivatásos tűzoltó kevesnek bizonyult. Ténylegesen 30 önkéntes tűzoltó osztható be más szolgálatra. Laktanyai őrséget önkéntesek és hivatásosok vegyesen, naponta 9 fővel adtak folyamatosan.

A felszerelés bár tökéletesedett és bővült lajtkocsikkal, bűvártel-
fonnal, petróleumfáklyákkal, az 5 pár lóból sajnos 4 pár nappal köz-
tisztasági feladatokat látott el. Riasztásuk, igénybevételük hossza-
dalmas volt. Még mindig nem lehetett éjjél után telefonon tüzet jelez-
ni a városból.

A tűzoltók irányításába egyre eredményesebben kapcsolódott be ezidő-
tájt ifj. Knortzer György szakaszparancsnok és Szépuđvari László alpa-
rancsnok kiskanizsai tanító.

ifj. Knortzer György
mentős szakaszparancsnok

Az 1924. októberi Pátria pótkávégyári tüzeset az első alkalom, amikor a városban szervezett gyári tűzoltóságok is ténylegesen beavatkoztak az oltásba.

A mentősök szilveszteri gyűjtése, mint hagyomány és szükség, egészen a negyvenes évek végéig megmaradt. Szolgálatuk egyre nagyobb jelentőségű lett. Bár lovaskocsival vonultak, 1925-ben pl. 400 szállítást végeztek.

A tüzesetek száma évente 10 körül ingadozott. 1924-ben pl. 12 tüzesetnél dolgoztak bajtársaink.

Knortzer György működése a vármegyei tűzoltó szövetségi elnöki tisztjéhez kapcsolódott jobban. A területi tűzrendészet fejlesztésének következő lépcsőjét a járási tűzrendészeti felügyelők kinevezésében látta. Elkésérítette az érdekeltek közömbössége. Különösen elkésérítette Nagykanizsa lemaradása a tűz elleni védekezésben. 1925. októberében Zalaegerszegén és Keszthelyen már volt motoros fecskendő. Nálunk még csak tárgyalások folytak a Ganz-Danubius gyárral. Egyre többen hangoztatták: a jelenlegi szervezet felelősen nem biztosíthatja a város tűzvédelmét. A fő óhajok: éjjel-nappali telefonszolgálat a tűzjelzés biztosításához, autófecskendő és több hivatásos tűzoltó.

Lassan haladt a városi vízvezetékrendszer kiépítése. Az akkori városperemen nem voltak vízmedencék, kevés volt a használható kút. A távoli vízforrások miatt hosszú tömlővezeteket kellett kiépíteni oltás előtt.

A Zalai Közlöny -ez a közösséget alaposan tájékoztató és érdekeit eredményesen szolgáló napilap- hasábjain harcot indított a telefonközpont éjszakai szolgálatának bevezetéséért. Agyonhallgatott cikkei után felírással fordult a szerkesztőség a kereskedelmi miniszterhez. A helyi vezetők, a város nemzetgyűlési képviselőjének, Dr. Kállay Tibornak a támogatása, végre meghozta a győzelmet: 1926. március 16-án a szolgálat elkezdődött.

Itt kell rögzíteni azt a tényt is, hogy a Zalai Közlöny főszerkesztői: Bátorfi Lajos és Barbarits Lajos a tűzvédelem tisztességes és szorgalmas propagandistái voltak mindvégig működésük során.

Hogy alakult a védelem másik sarkköve, a létszámfejlesztés ?

A 30 ezer lakosú várost még mindig 9 tűzoltó és 2 mentős védte naponta. Ha városi szolgálatra is igénybe vettek valakit, előfordult, hogy csak 3 fő dolgozott a tüzeset helyszínén. Knortzer György memorandumban fordult a városi tanácshoz a hiányok pótlása végett és főparancsnoki tisztjeiről való lemondását jelezte, mert nem vállalhatott így felelősséget a város védelméért. Feltehetően ezzel összefüggésben júniusban Marinovics államtitkár vizsgálatot tartott városunkban, majd jelentést tett a belügyminiszternek a tűzvédelmi hiányosságok állapotáról. Egyre égetőbbé vált a mentők és a tűzoltók gépjárművel való ellátása.

1927. áprilisában a kérdés helybenállása miatt Knortzer György visszavonhatatlanul lemondott főparancsnoki tisztéről. Ezután a polgármester is távozott az egyesületi elnöki tisztről. Helyére Knortzer Györgyöt választották, a főparancsnok pedig Dr. Prack István városi tanácsnok lett, aki néhány év óta alparancsnokként szolgált az egyesületben.

Ezután egymást követték az események. A nagykanizsai rendőrség tűzrendészeti rendeletet adott ki a gabonabetakarítás tűzvédelmének biztosítása céljából. Ellenőrizték a szabályok betartását a portákon, természetesen különösen Kiskanizsán. Prack István 24 hivatásos tűzoltói állást követelt. Júniusban az egyesület újjászervezésének tervei között szerepelt:

- a tűzoltók adómentessége,
- egyenruhával való ellátás,
- ingyenes óvodai és iskolai elhelyezése a tűzoltók gyerekeinek,
- külön adó kivetése a biztosítást nem kötő polgárookra.

Ennek ellenére botrányosan rossz volt a kiskanizsai tűzoltóság felszerelése. A lajtkocsijukkal még a vizet sem lehetett a kárhelyig vinni, mert útközben elfolyt.

A kiskanizsai szertár a Flórián téren állt. Ezt ma Dózsa térnek hívják. A tér délkeleti oldalán levő épületben szertárt és őrszobát rendeztek be. Az önkéntesek este 8-tól éjfélig felváltva figyelő szolgálatot teljesítettek. A közeli kút és a tér lehetővé tette a gyakorlatok helyben való megtartását is.

Ma is látható a Szent Flóriános emlékhely a téren. Közismert, hogy Flóriánus a tűzoltók és a tűzvédelem védőszentje. Azt kevesen tudják, hogy a szent római katonatiszt volt Laureacumban, a mai Felső-Ausztriában.

A kereszténység terjedésének idején maga is megkeresztelkedett. A régi, sokistenhítű birodalmi bürokrácia, akkor éppen Diocletianus császár parancsára üldözte az új világnézet híveit. Flórianus hú maradt hitéhez és ezért 304-ben kivégezték.

Dúltak a személyi összetűzések is. Fenyvesi Sándor segédtisztet, aki 7 éve ügyesen szolgálta az ügyet, gyakorlatilag idő előtti nyugdíjazásra készítették. Nem vonult teljesen vissza. A vidéki egyesületek kiképzésében kamatoztatta tudását és tapasztalatait.

Augusztusban mentőtanfolyamot tartottak. 14 fő lett a hivatásos létszám, akik 12 fő önkéntessel látták el a napi szolgálatokat.

Szeptember 25-én Knortzer György lemondott a vármegyei szövetségi elnökségről is. 73 éves volt ekkor.

1928. januárjában a képviselő testület leszavazta a tűzvédelmi adótervezetet. Ez fedezetet biztosíthatott volna a nagyösszegű beszerzésekhez. Új intézménnyel találkozhattunk: A tűzvizsgálat befejezése után a biztosítónak ártatlansági bizonyítványt adott már ki a rendőrség, ha annak feltételei fennálltak. Így akadályozták a tűzokozásos biztosítási csalások szaporodását.

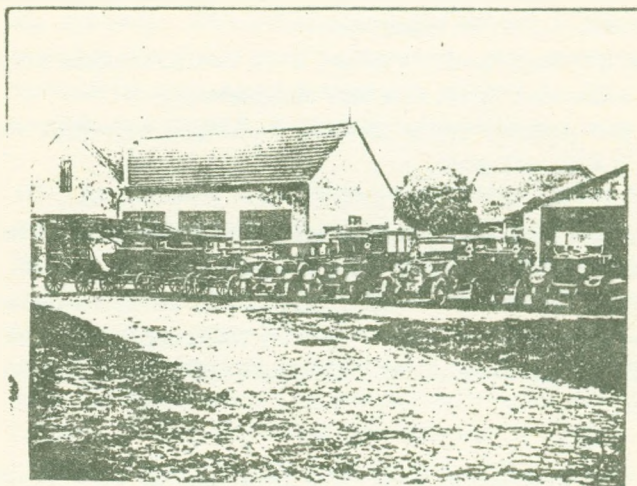
Márciusban a Bánkegyesület és a Dél-Zalai Takarékpénztár eseti támogatásban részesítette a tűzoltóságot. 10.000,- pengőt szavazott meg a városi közgyűlés is. A vármegyei tűzoltó szövetség tisztújító közgyűlésen tényleges intézkedések születtek a községi tűzoltóságok fejlesztésére is.

Április, május hónapban 5 turnusos, 1-1 hetes tűzoltó tanfolyamokat tartottak. A fejlesztés érdekében bevezették az éves tűzoltóversenyek tartását. Az alispán csak tanfolyamot végzett személyt nevezett ki parancsnoknak ezentúl.

A júniusi közgyűlés felhatalmazta a parancsnokságot autófecskenő beszerzésére. Július elején sok községi egyesület képviselője előtt versenyben mérte össze erejét a Nagykanizsai és Zalaegerszegi önkéntes tűzoltóság Zalaegerszegen. Szépudivary László vezette rajunk megnyerte a versenyt.

Ebben az időben vetették fel nyilvánosan egy hivatásos tűzoltótiszt szükségességét is. A napi szolgálat vezetőjét őrparancsnoknak hívták. Mellette szertáros és rajparancsnokok szolgáltak.

1929. június elején megérkezett végre a tűzoltó autófecskendő. Tűzoltónap keretében nyilvános nagygyakorlaton mutatták be a város közönségének. A pirosra festett autóba 1600 liter/perces szivattyút szereltek. Nyitott felépítményén 10 fő tűzoltó foglalhatott helyet. 27000 pengőbe került a gépjárműfecskendő.

A tűzoltóság szerei a régi laktanya déli oldalánál
1937-ben jobbról az autófecskendő az első

Szeptemberre Szépudivary László Kiskanizsán befejezte azt a 12 hetes tűzoltói tanfolyamot, melynek során 50 csendőr szerzett alapos tűzoltói ismereteket. Közben folyt a pártoló tagok gyűjtése, az egyleti vagyon szaporítása végett. A város pénzügyi bizottsága megvizsgálta a hivatásos tűzoltók más célú szolgálatba szervezésének, vagy ipari foglalkoztatásuknak a kérdését is. Kevés volt az a pénz, amelyet a város fordítani tudott a tűz elleni védekezésre.

Az október 28-i Herkules téglagyári nagy tűznél avatkoztak be először a gépjárműfecskendővel a tűzoltók. A felfokozott várakozásnak megfelelően dolgozott az eszköz. A későbbiekben a vidéki tüzeknél is elengedhetetlennek bizonyult : balatonmagyaródi gőzmalomnál, az inkei uradalomban, a csurgói villanytelepen többek között.

1930 elején fontos személyi változások történtek : az új polgármester Dr. Krátky István lett. Hivatásos tűzoltótisztünk Vecsera Antal .Személyében egy magasan képzett, művelt, sokoldalú, kezdeményezően öntevékeny, józan embert nyert a városi tűzvédelem. Amatőr festő is volt, de mellette elmélyült a város történelmének tanulmányozásában is. Vecsera Antal a következő másfél évtized kulcsembere lett.

A májusi közgyűlés megszavazta egy városi öntözőkocsi beszerzését, amely szükség esetén tűzoltáshoz is hasznosítható. Megkezdtek a második mentőkocsira is a gyűjtést. Júliusban Zalaegerszegen újabb tűzoltó tan - folyamat kezdtek.

Szeptember 7-én a laktanya melletti téren a nagykanizsai körzet első önkéntes tűzoltóversenyét tartották.

A világgazdasági válság itt helyben abban is mutatkozott, hogy fokozatosan csökkentették az éves városi költségvetés összegeit. Bérfedezet hiányában nem nevezték ki Vecsera Antalt hivatásos tűzoltóparancsnoknak. A mentőszakasz parancsnoka ifj. Knortzer György, orvosuk Dr. Schmidt Imre volt. Az elmúlt évben 1015-ször vonultak ki a városba és vidékre a tűzoltók. Ha az autó vidéki útra ment, a városban csak lovaskocsi maradt.

1931. áprilisi közgyűlésen korára tekintettel lemondott Knortzer György egyesületi elnök. Utódjául Dr. Krátky polgármestert választották.

Július - augusztus hónapokban Zalaszentbalázson, Gelsén, Kiskomáromban, Nagyrécsén és Szepetneken tartották a körzetekhez tartozó községi önkéntes tűzoltó egyesületek rajainak versenyét. Ez idő alatt a járásban a csendőrség tűzvédelmi razzitát tartott. A szabálytalanságok miatt 460 feljelentést tettek, ezért átlagban 2 pengős pénzbüntetést szabtak ki.

Időközben Tűzoltóságunkat un.Total porral oltó kézi tűzoltókészülékkel is felszerelték. A városi költségvetés további csökkentése miatt szükségintézkedést foganasítottak. A város átvette a mértékhiteltesítő hivatalt és annak teendőit a tűzoltóságra bízta. Így -mivel új laktanyára fedezet nem állhatott rendelkezésre- volt jogalap egy udvari épület építtetésére.- 1932. május elejétől kezdődött el a hordók hiteltesítése.Bár Vecsera Antal budapesti mintára vezette a kiképzést, ami színvonalemelkedést jelentett, az elhelyezési körlet továbbra is szűk és korszerűtlen maradt. A felszerelések karbantartására,vásárlására elégtelen volt a pénz. A tűzoltók szakismeretüket kamatoztatva a legtöbb munkát maguk végezték el.Ez az üzemmenet eléggé jellemző még ma, 1988-ban is.

Az év végén már az új locsolókocsival vonult az egység egy kiskanizsai gépjármű tűzhöz. Tehették, mert kiegészítő felszerelésekkel látták el az autót.

Ebben az években hagyományosan majálist vagy júniálist tartottak önkénteseink. A fő cél a bevétel és adományok gyűjtése volt. Pénzt kértek telefonra, autógumira, légzőkészülékre, porraloltóra, mélyszívóra.

1934.április közepén Nagykanizsán kerületi tűzoltóparancsnoki tan - folyam indult. 50 főt képeztek ki. Az előadók : Vecsera Antal, Szépadvary László, ifj.Knortzer György, Dr.Erdély Ernő győri, Mózes László zalaegerszegi parancsnok, Vécsey Barnabás városi mérnök, Dr. Schmidt Imre mentőorvos.

Augusztusban elkészült a laktanya udvarán a 17,60 m magas mászóház, amely egyben tömlőszárító torony is volt. A tűzjelzést elősegítendő, utcai telefonfülkéket először 1934 novemberében állította üzembe a posta. 1935.júliustól megkezdődött Nagykanizsa lakosságának légoltalmi oktatása. E tevékenység leginkább Vecsera Antal nevéhez kötődött. Lakóterületenként felvilágosító előadásokat tartottak, makettek, tablókön mutatták be a jövőendő háború veszélyei ellen való védekezés lehetőségeit. Vecsera a laktanyában -főleg személyes alkotó munkájával- kiállítást rendezett be, amit több ezren megtekintettek.Jelzőszirénákat állítottak a város különböző részein üzembe.Óvőhelyeket alakítottak ki (pl.Lenin u.5.sz.alatt), riadó és elsötétítési gyakorlatot tartottak. Reformtervekkel is foglalkoztak. Felmerült a tűzkárbiztosítás államosításának előnye.

1935. augusztus 1-én a városi közgyűlés határozatot hozott a laktanyai ingatlan telekbővítésére.

Az ifj.Knortzer György vezette Vöröskereszt Egylet fokozatosan mentő segélyállomásokat szervezett az orvos nélküli falvakban,először Balatonmagyaródon.

Az önkéntes tűzoltó egyesület 64.közgyűlésén adtak tájékoztatást a beszerzett új légzőkészülékekről. 1936.júniusában megérkezett Nagykanizsára az utcaseprő és locsolókocsi. A Krupp cég által gyártott autót is a szerződésben helyezték el. A júniális ünnepség jól sikerült,de kevés bevételt hozott.

Városunkat a vármegyei tűzoltó szövetségben Dr.Prack István és ifj.Knortzer György képviselte. A spanyol polgárháború siettetette a polgárvédelmi szervezkedéseket. Nagykanizsán is Légvédelmi Bizottságot hoztak létre a polgármester elnökletével. Annak tűzvédelmi bizottságába Prack Istvánt és Vecsera Antalt jelölték ki.

1937 tavaszán már 3 mentőautó tartott készenlétet és 2 lófogató mentőkocsi. Szükség is volt rá,mert míg a tűzoltók 18 tűzhöz és 20 vízszivattyúhoz kaptak riasztást, addig 1260 a mentővonulások száma.

A laktanya északi oldalán kisajátított házakból irodát és nappali épületet alakítottak ki őszig. A bővített udvar a gyakorlóteret is biztosította. Szeptember 8-án már itt tartották a körzet (Nagykanizsa és Letenye) 28 önkéntes rajjának a versenyét. 9 és 5 fős kocsifecskendő szerelésben mérkőztek a csapatok. Míg a városi művelődési ágazat költségvetését teljesen leszűkítették, addig a légvédelmi célokra bőven folyósították az összegeket. Légoltalmi.Liga alakult. Titkára Vecsera Antal lett.

1938 júliustól új sapkát rendszeresítettek tűzoltóinknak: sötét színű tányérsapka, elől középen városi címerrel. Ez évben is fokozatosan bővült a település vízhálózata. 1939 nyarán a Kossuth tér 22.sz. telkes házát kisajátították. Később ide helyezték a Felsőtemplom mellől a mérlegházat. A július 2-i nagygyakorlat azért fontos,mert a gerjesztett olajtűz oltását először végezték habbal.

A légoltalom őrszolgálatot hozott létre. Minden épületre légoltalmi parancsnokot neveztek ki..

A városi közgyűlés Nagykanizsa 10 éves fejlesztési tervéről döntött. A lista 29.tételében szerepelt az új tűzoltó laktanya. A terv csak 12 évvel később valósulhatott meg.

1939 őszen por és szén-dioxid oltókkal szerelték fel a tűzoltószereket. Sajnos mozgás közben az egyik mentőautó kigyulladt és leégett.

1940 februárjában már a 17-35 év közti nőket is soroztak be a Légvédelmi Ligába, vöröskeresztes, tűzoltó és mentő szakaszokba. A kiképzés a laktanyában zajlott. A nyári felülvizsgálat után Vecsera Antalt kitüntetés-rejavasolták. A július 26-i városi közgyűlés végre tűzoltóparancsnokká nevezte ki őt.

November elején itt helyben 10 napos tűzoltói tanfolyamot tartottak. December első napjaiban halt meg Knortzer György takarékpénztári vezérigazgató, királyi kormánytanácsos, a Zalavármegyei Tűzoltó Szövetség díszelnöke, örökös nagykanizsai tűzoltó főparancsnok. Pár nap múlva hunyt el Poredus Antal ipari tanonciskolai igazgató, az egyesület pénztárosa is.

Eközben az ország ujjongot. Túl voltunk a bécsi döntéseken.Szlovákia és Erdély északi területe újra Magyarország részévé vált. Nagykanizsáról Keszthelyi Józsefet, Krénusz Ferencet és Tóth Károlyt vezényelték a zilahai és szilágyi tűzoltóságok átszervezésére, betanítására.

1941 tavaszán a tűzoltók házilagosan, több típusú alkatrészből új mentőautót építettek. Egyelőre nem volt szükség a lőfogatokra.

Nagy sikerű majálist rendeztek a Sétakertben.

Időközben a megszállt Muraközben is szükségessé vált a tűzoltók kiképzése. A perlaki járás 30 önkéntese részvételével tehát tanfolyamot kezdtek Nagykanizsán. Ezt követte a csáktornyai képzés,melynek parancsnoka Vecsera Antal lett.

Decemberben új tűzrendészeti szabályrendelet lépett hatályba. Eszerint a tűzoltóparancsnoki beosztásra pályázat nyújtható be, és a kinevezés a főispán jogkörébe tartozik. Csak Vecsera Antal pályázta meg az állást. 1942 februárban nevezték ki.

Programjának leglényegesebb tétele az új laktanyaépület megteremtése volt. A dúló világháború tette szükségessé a vöröskeresztes tanfolyamokat és a pályaudvari vöröskeresztes állomás beindítását. Három volt tűzoltó halt hősi halált a frontokon. A tűzesetek száma nem érte el éves átlagban a húszat sem. A világháború alatt a tűzoltók és a légoltalmi feladatokra beosztottak együtt adtak szolgálatot.

1944.április elején Dr.Krátky Istvánt és Dr.Prack Istvánt fegyelmileg felfüggesztették beosztásából. Gazdasági pánamába keveredtek.

A gabonatermés érzését levente járőrökre bízták, mert gyűjtogatástól tartottak. A tűzoltásnál gyakran közreműködtek magyar, de ritkán német katonák is.

1945 tavaszáról nem sok adat állt rendelkezésre. Április 1-én hagyták el a várost a németek, felgyújtva a Báthori utcai dohányraktárat, a Takarékpénztár épületét, felrobbantva a Kossuth téri vasúti hidat. Ezekben a napokban a tűzoltóság passzív szolgálatot látott el. A feltételek sem voltak meg. A járműveket elvitték, a vezetékes vízrendszer sérült volt. A bevonuló szovjet csapatok egyik parancsnoka a tűzoltókat kitelepítette a laktanyából a szemközti Mustos-féle udvarba. Egy-két hónap után Nagykanizsa szovjet városparancsnoka engedélyezte a visszahelyezést.

Vecsera Antal tűzoltóparancsnok

Nyáron Vecsera Antal súlyos beteg lett. November 19-én 43 éves korában a kanizsai kórházban elhunyt.

Ezután Vidéki József tűzmester, csoportparancsnok vezette a szolgálatot. Sürgős gondjuk volt az autók pótlása. Adományokat gyűjtöttek a mentőautó építésére is. Dr. Haba Antal főorvos a szovjet parancsnokságtól személyi használatára kapott Ford kocsit adta át a mentőknek.

Gyógy- és kötszerkészletük csak egyik napról a másikra volt elég. Támogatásokból tartották fenn magukat. A helyzet súlyosságát jelzi, hogy egy 1946 szeptemberi koncert bevételét is nekik ajánlották fel. Az emberfeletti erőfeszítés hozta is a kedvező változást.

1946 őszére már két gépkocsija lett a tűzoltóknak. Ezen kívül 5 kismotorfecskendővel, létrakészlettel is rendelkezettek. A Ford mentőkocsi mellett 2 lófogat segítette ismét a helyi betegszállítást.

Vidéki Józsefet, Tarján József követte a parancsnoki beosztásban. Hamarosan szabálytalan tevékenységük miatt mindkettőjüket felfüggesztették.

Szigetvári Elemér, az utód parancsnok kemény szolgálatot követelt : reggel 6-kor ébresztő, majd körlettakarítás. 7,15-kor fegyelmező alaki gyakorlat. 7,30-kor őrsváltás. 8,30-9-ig gyakorlatozás. 9 - 12 - ig műhelymunka, majd ebéd. 14 - 18 -ig foglalkozás. 21 és 6 óra között éjjeli őrseget adtak. A 24 órás szolgálat után 24 óra szabadnap következett. A fizetésükből csak a létminimumra tellett. Ruházatuk nyomorúságos volt. Egy tisztből és 15 fő legénységből állt az állomány. Egyik nap 7 fős míg a másik csoport 8 fővel állt szolgálatban, illetve látta el a mentős teendőket is.

Előfordult ismét, hogy a tűzhöz néhány ember vonulhatott.

A városi tűzvédelem korszaka a tűzoltóság államosítása után

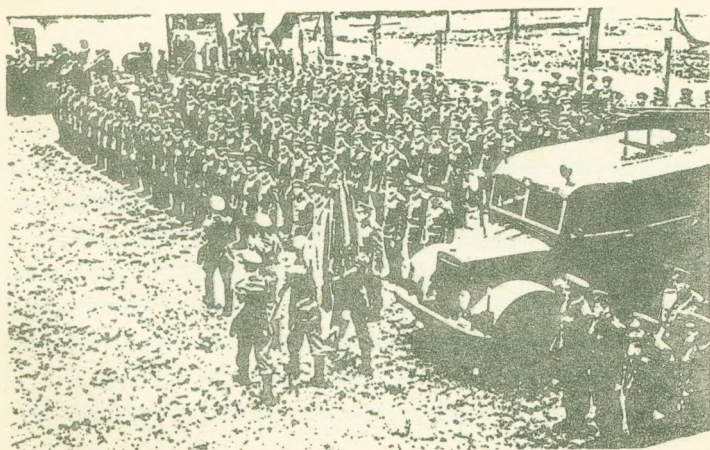
1948 - 1988

1948 nyarán államosították a tűzoltóságot. A városi felügyelet helyébe az országos tűzoltóparancsnokság lépett. Az elnevezés BM Zala megyei Osztály Nagykanizsai Tűzoltó Alosztály Parancsnokság lett.

Hamarosan felemelték a létszámot. Két tiszt 20 főnyi legénységgel állhatott készenlétben. Innentől számítható a városi tűzvédelem negyedik korszaka.

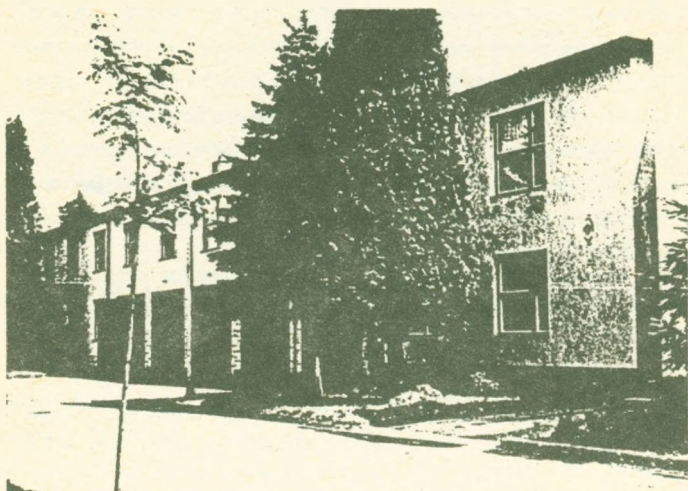
A tűzvédelem az állami tűzoltóság, a vállalatok, intézmények, települések együttes feladatává vált. Dinamikus fejlődés indult. Először a felszereltség javult, majd végre 1951 elején megkezdték az öreg laktanya bontását. A tűzoltó és mentőszolgálat az Ady utcai Borforgalmi Vállalat telephelyére költözött be. Ez az un. Boda-udvar.

Az államosítás utáni országos tűzoltó létszámhiányt vidéki tanosztályok beindításával ellensúlyozták. Makó mellett Nagykanizsa volt a másik kiképzőbázis. 1950. január elejétől a Szabadság téri iskola épületében -akkor rendőrakadémia- kezdődtek meg a foglalkozások. Ez a Táncsics Mihály Tűzoltó Tanosztály 1951. november 7-én zászlót kapott az Üvegyártól. A kiképzés 1952. április 4-ig tartott és a 7. turnus ünnepélyes avatásával zárult. A közel 3 hónapos képzés végén 70 - 80 tűzoltó szerzett szakmai képesítést. Az oktatótörzs Kanizsához kötődő nevesebb személyei Szigetvári Elemér, Czéza István és Rajszky István voltak.

A kanizsai újoncképző tanosztály díszelgése az üvegyártól kapott zászlóval

1952-ben vették birtokukba tűzoltóink az új laktanyát. Az egyemeletes, alaprajzilag a régire hasonlító erős, tágas épület olyan jól sikerült, hogy napjainkban is kielégíti a követelményeket, sőt a megye legjobb ilyen jellegű objektuma.

A tűzoltólaktanya a főbejárat felől

Az egyéb tevékenységek közül megszűnt időközben a köztisztasági - útlocsoló kötelezettség és a hordóhitelesítés, továbbá a meteorológiai megfigyelő szolgálat is, mert ezek az intézmények leváltan önállósultak. A Boda-udvarból a már államosított mentőszolgálat 1953. július 21-től a jelenlegi telepére, a Bagolai sorra költözött. A volt városi méntelep épületeit alakították át e célra. Ez az intézmény tehát kezdettől fogva nem kapott olyan elhelyezést városunkban, amelyet társadalmi rendszerünk-ből adódóan érdemelne. Jelenleg is a megye leghányatottabb sorsú emberbaráti intézménye, bár célját és vonulási adatait figyelembe véve, ez más területekkel összemérve, kiáltó ellentmondásban van.

Meg kell említeni a Tűzoltó Otthon működését is, amely a későbbi -1981-ben lebontott- Fekete Sas italbolt épületében székelt. A tűzoltóink kulturális és egyéb szabadidős igényeit kielégíteni sikerült klubban öntevékenyen színdarabokat tanultak és adták elő. Italmérési joguk volt, önállóan gazdálkodtak. Mivel csak egyenruhás szervezethez tartozók látogathatták, pártoló tagként szervezték be a vendégeket. A fegyveres erők klubjába olvadt ez az intézmény. Ez a korábbi Egyed Dezső parancsnok nevéhez kötődött, akit aztán 1958 novemberétől kinevezték Somogy megyei tűzoltóparancsnoknak. Utóda Cséza István lett, aki hosszú 1978-ig tartó szolgálatával sokunk emlékében közismert emberre vált.

Lássuk az 1955. évi technikai helyzetet ! Egy Csepel 350 - es gépjárműfecske, 1 Dodge Vippon szállítójármű, 1 Rába típusú tartalék gépjárműfecske, 1 tehergépkocsi és 1 vontatható fakerekű létre állt a szertárban. Ez utóbbit 1959-ben egy 16 méteres vontatható acéllétra váltotta fel. Sorra cserélték a gépjárműfecskeket újabbra : Csepel 420-as, 710-es, 344-es típusokra. Különleges gépjárművek közül hobbival 1964-től, gépezetes tololétrát, 30 métereset 1979-től alkalmazhattunk.

A történelmi visszatekintésből nem maradhat ki az 1956-os helyi események értékelése sem. Tűzoltóságunk megerősített, folyamatos szolgálatot adott. A megszokottnál gyakrabban kellett tűzoltásra vonulniuk. A politikai, vagy személyes indulatok sok esetben gyújtogatáshoz vezettek. Külső személyek a kárelhárító tevékenységet nem akadályozták. Ellenforradalmi bandák többször jelentek meg a parancsnokságon. Romboló feladatra igyekeztek rábírni az állományt, amihez szükség volt a speciális tűzoltó felszerelésekre. Egyed Dezső parancsnok következetes irányítása mellett bajtársaink kitérő indokkal -kerülve a fegyveresekkel a nyílt összetűzést- nem vettek részt semmilyen elítélendő akcióban. Tény az, hogy a kórház vezetését a fegyveresek ultimátumszerűen a főépület homlokzatán lévő vörös csillag leverésére szólították fel. A kórház képviselői szorongatott helyzetükben a szomszédos tűzoltóságunktól kértek és kaptak tárgyi és személyes segítséget ehhez. Így a kórház zavartalanul folytathatta pótolhatatlanul fontos működését, amíg a belbiztonság újra helyreállt.

1957-től hatósági tevékenységet is végeztek munkatársaink. A néhány fős hivatal fokozatosan gépiróval, anyagi-technikai előadóval, tűzrendészekkel bővült. 1964-től már 31 fő volt az összlétszám. A parancsnokság a tűzrendészeti szabályszerítések elbírálását is végezte 1971-ig. Ugyanakkor az ország területi és helyi tűzoltóságai kettős irányítás alá kerültek. Szakmailag továbbra is belügyi felügyelet mellett, de a tanácsok irányításával működtek tovább. Az illetékességi terület kibővült a megszűnt letenyei járás körzetével.

1976 elején itt is megtörtént a régóta kért szolgálati rendszer feltételeinek megteremtése. Három szolgálati csoportot képeztek, így lehetővé vált a 24 órás szolgálatot ellátók kétnapi szabadidős mentesítése. A létszám 60 főre nőtt.

Városunk sajnos az elsők között szenvedte el a 70-es, 80-as évek országos jelentőségű tűzeseteinek egyikét, a közismertté vált Domus tüzet. A katasztrófa 1977. május 31-én következett be.

A túlzásfolt raktárépületben ismeretlen okból keletkezett tűz és a jelenlevő dolgozók beavatkozása ellenére rohamosan kiterjedt. A viszonylag későn értesített tűzoltóság 10 gépjárművének, teljes létszámának és a segéderőknek közös erőfeszítése ellenére, a közel 3000 m²-es raktártér teljes egészében megsemmisült, és a fennmaradó részek is károsodtak. Az összkárt 45 Mft-ra becsülték.

Befejezésül álljon itt az 1988. évi állapot bemutatása. Milyen feltételek mellett, milyen módon állunk készenlétben, hogyan szolgáljuk városunk tűzvédelmét.

Nagykanizsa 33 vállalata, gazdálkodó szerve és intézménye szervezte meg saját tűzoltóságát. Közülük 13-nak olyan gépi felszerelése is van, amely önálló beavatkozást tesz lehetővé.

Tűzoltó gépjárművek a laktanya udvarán 1988 nyarán

A tűzoltóság 2 db Tű-1 -es , 1 db Rába gépjárműfecskendővel, 1 Rába habbal oltóval, 1 db IFA gépezetes tolólétrával és 1 személygépkocsival áll készenlétben. Oltóanyagként vizet, port és habot képesek intenzíven a tűzre juttatni. Rohamcsónakunk is van. Több kismotorfecskendőt szállító targonca vontatható szükség szerinti kórhelyekre. Két tűzjelző telefonvonal, külön tűzjelző telefonhálózat, megyét átfogó rádiórendszere mellett egy CB rádióállomás éjjel-nappal fogadhatja a bejelentéseket. A jelzésekből mintegy 100 a tűzeseti évente.

Az egyedi, helyi tűzvédelmi szabályozás mellett az országos jogszabályok a tűzoltóságok, a gazdálkodó szervek és intézmények, valamint az állampolgárok együttes, közös feladattá emelték a tűz elleni védekezést.

A teljesség igénye nélkül röviden így volt átfogható városunk tűz-
védelmének fejlődése. A szervezeti, technikai, emberi javítani valók
sem fogytak ki.

Legyen ez az utókor nemes kötelessége.

Nagykanizsa, 1988 július 8.

Dr. Tolnai Sándor tü.szds.
tűzoltóparancsnok

Forrásjegyzék

- Antalfy Gyula: Reformkori magyar városrajzok 1982.
Barbarits Lajos: Nagykánizsa monográfia 1929.
Bátorfi Lajos: Adatok Zalamegye történetéhez 1878.
Csanád Béla: Védőszented, példaképed 1984.
Haraszti-Pethő: Útikalandok a régi Magyarországon 1963.
Dr. Lendvai Anna: Tűzvések és tűzvédelem Nagykánizsán a XVIII. században
Tárján-Minárovics: Az önkéntes tűzoltóság történetéből 1963.
Zala-Somogyi Közlöny 1863 - 1873
Zalai Közlöny 1873 - 1945
Zala 1945 - 1946
Új Zala 1946 - 1949
Szabályrendeletek: Nagykánizsa tűzvédelmi szabályrendeletai 1755, 1836, 1922.
Építkezési szabályrendelet 1896.
A kőművesokos iparról 1906.
Tűzoltó egyesületi alapszabályok: Nagykánizsa 1915, 1923.
Jubileumi jegyzékönyvek: 10, 25, 50 éves
Levéltári iratok: Nagykánizsai képviselő testületi jegyzékönyvek 1870 után
Elbeszélégetések feljegyzései: Zsoldos János, Hopka János, Stóger László,
Tamás István, Rajszky István, Janda Károly, Knortzer Györgyi,
Vecsera Mária, Dr. Paizs Ferenc, Harasztos Ferenc
Köszönet Nekik és sok más segítőnek!

Tartalom

Előszó

A helyi igazgatás és a spontán tevékenység korszaka 1690-től 1871-ig.....
Az egyesületi működés 1906-ig.....
A hivatásos és önkéntes tűzoltóság közös szolgálata 1943-ig.....
A városi tűzvédelem korszaka a tűzoltóság államosítása után.....
Forrásjegyzék.....

